

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

**PODPORA ROZVOJE EKOLOGICKÉHO
ZEMĚDĚLSTVÍ V RÁMCI SZP EU**

Autorka: Lenka Maxová

Vedoucí diplomové práce: Ing. Ivana Brožová, Ph.D.

© Praha 2010

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Podpora rozvoje ekologického zemědělství v rámci SZP EU“ vypracovala samostatně po odborných konzultacích s Ing. Ivanou Brožovou, Ph.D. a veškerou literaturu a podkladové materiály jsem uvedla v seznamu použité literatury. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 4. 4. 2010

Lenka Maxová

PODĚKOVÁNÍ

Touto cestou bych chtěla poděkovat své vedoucí diplomové práce Ing. Ivaně Brožové, Ph.D. za trpělivost, odbornou pomoc a čas, který mi věnovala při zpracování diplomové práce. Také moc děkuji svým nejbližším za podporu, kterou mi poskytovali během celého studia.

PODPORA ROZVOJE EKOLOGICKÉHO
ZEMĚDĚLSTVÍ V RÁMCI SZP EU

THE SUPPORT OF ORGANIC FARMING
DEVELOPMENT WITHIN THE SCOPE OF CAP EU

SOUHRN

Diplomová práce se zabývá rozvojem ekologického zemědělství v souvislosti s nástroji podpory Společné zemědělské politiky EU. Definuje legislativní podmínky, politické programy a komunikační aktivity, jež mají tento styl hospodaření propagovat. Zvláštní důraz je kladen na ekonomické nástroje podpory. Rozebírá problematiku dotační politiky a analyzuje dotační prostředky ve vybraných zemích Evropské unie. Státy jsou zvoleny tak, aby reprezentovaly různé přístupy k ekologickému zemědělství. Práce předkládá podrobné informace o finanční podpoře rozvoje ekologického zemědělství, na kterou mají ekologičtí zemědělci nárok v rámci národních či regionálních programů rozvoje venkova. Následně provádí komparaci jednotlivých plateb, jejichž úkolem je podpořit rozvoj ekologického zemědělství.

KLÍČOVÁ SLOVA

ekologické zemědělství, Společná zemědělská politika, Evropská unie, nástroje podpory ekologického zemědělství, Program rozvoje venkova, dotační politika

SUMMARY

Diploma thesis deals with the organic farming development in the context of support instruments of the Common Agricultural Policy. It defines the legislative terms, political programmes and communication activities to promote this sort of agriculture. Particular emphasis is placed on economic aid instruments. Work analyzes the subsidy policy in selected EU countries. States are chosen to represent different approaches to organic farming. It presents detailed information on financial aid of the organic agriculture within the national or regional Rural Development Programmes. Consequently it undertakes a comparison of payments designed to encourage the development of organic farming.

KEY WORDS

organic farming, Common Agricultural Policy, European Union, instruments of organic farming support, Rural Development Programme, subsidy policy

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH TERMÍNŮ A ZKRATEK	4
SEZNAM GRAFŮ, OBRÁZKŮ A TABULEK.....	5
1 ÚVOD.....	6
2 CÍL PRÁCE A METODIKA.....	7
2.1 Cíl práce	7
2.2 Metodika práce	7
3 VÝZNAM EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ V SZP EU	8
3.1 Společná zemědělská politika a ekologické zemědělství.....	8
3.2 Ekologické zemědělství a jeho postavení v rámci EU	14
4 NÁSTROJE PODPORY ROZVOJE EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ (EKONOMICKÉ, LEGISLATIVNÍ, POLITICKÉ).....	20
4.1 Legislativní nástroje	20
4.2 Politické nástroje	21
4.3 Ekonomické nástroje	24
4.4 Komunikační a propagační aktivity.....	27
5 PODPORY ROZVOJE EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ VE VYBRANÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍCH A JEJICH KOMPARACE	29
5.1 Analýza dotačních prostředků ve vybraných evropských zemích	29
5.1.1 Česká republika	29
5.1.2 Slovenská republika.....	30
5.1.3 Rakousko	31
5.1.4 Spolková republika Německo.....	33
5.1.5 Švédsko.....	35
5.1.6 Portugalsko	36
5.1.7 Španělsko – vybrané regiony	37
5.1.8 Itálie – vybrané regiony	39
5.2 Komparace podpor rozvoje ekologického zemědělství	42
6 ZÁVĚR.....	50
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	55
PŘÍLOHY.....	60

Seznam použitých termínů a zkratk

AEO	Agroenvironmentální opatření
ČR	Česká republika
EAFRD	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (<i>European Agriculture Fund for Rural Development</i>)
EAGF	Evropský zemědělský záruční fond (<i>European Agriculture Guarantee Fund</i>)
EAGGF	Evropský zemědělský záruční a orientační fond (<i>European Agriculture Guidance and Guarantee Fund</i>)
EFF	Evropský rybářský fond (<i>European Fisheries Fund</i>)
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EU 15	EU po roce 1994 (Belgie, Dánsko, Německo, Španělsko, Francie, Velká Británie, Řecko, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Finsko, Švédsko)
EU 25	EU po 1. 5. 2004 (+ ČR, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Slovinsko, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Kypr, Malta)
EU 27	EU po 1. 1. 2007 (+ Bulharsko, Rumunsko)
EUR (€)	Euro
EUROSTAT	Evropský statistický úřad
EZ	Ekologické zemědělství
FiBL	Výzkumný ústav pro ekologické zemědělství (<i>Forschungsinstitut für biologischen Landbau</i>)
GMO	Geneticky modifikované organismy
IFOAM	Mezinárodní federace hnutí ekologického zemědělství (<i>International Federation of Organic Agriculture Movements</i>)
LFA	Méně příznivé oblasti (<i>Less Favoured Areas</i>)
NATURA 2000	Evropská ekologická síť chráněných území
PRV	Program rozvoje venkova
SAPS	Jednotné platby na plochu (<i>Single Area Payment Scheme</i>)
SPS	Jednotné platby na farmu (<i>Single Payment Scheme</i>)
SZP	Společná zemědělská politika
TOP-UP	Národní doplňkové platby
TTP	Trvalé travní porosty
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací

Seznam grafů, obrázků a tabulek

Seznam grafů

- Graf 1. Výdaje na zemědělství jako procento celkového rozpočtu EU v letech 1988 - 2008
 Graf 2. Vývoj struktury výdajů v průběhu realizace Společné zemědělské politiky EU (1980-2002)
 Graf 3. Struktura výdajů na ochranu přírodních zdrojů a správného hospodaření s nimi v r. 2009
 Graf 4. Rozvoj ekologicky obhospodařované půdy v Evropě v letech 1985-2007

Seznam obrázků

- Obr. 1. Ekologické zemědělství v Evropě v roce 2007
 Obr. 2. Multifunkční zemědělství

Seznam tabulek

- Tab. 1. Základní principy ekologického zemědělství
 Tab. 2. Platby na podporu ekologického zemědělství v České republice (2007-2013)
 Tab. 3. Platby na podporu ekologického zemědělství ve Slovenské republice (2007-2013)
 Tab. 4. Platby na podporu ekologického zemědělství v Rakousku v období 2007-2013
 Tab. 5. Platby na podporu ekologického zemědělství podle národního rámce – Německo (2009/2010)
 Tab. 6. Platby na podporu ekologického zemědělství ve spolkových zemích (SRN)
 Tab. 7. Platby na podporu ekologického zemědělství ve Švédsku
 Tab. 8. Platby na podporu ekologického zemědělství v kontinentálním Portugalsku
 Tab. 9. Platby na podporu ekologického zemědělství v regionu Andalucía (Španělsko)
 Tab. 10. Platby na podporu ekologického zemědělství v regionu Murcía (Španělsko)
 Tab. 11. Platby na podporu ekologického zemědělství v regionu Castilla-La Mancha (Španělsko)
 Tab. 12. Platby na podporu ekologického zemědělství v regionu Sicília (Itálie)
 Tab. 13. Platby na podporu ekologického zemědělství v regionu Liguria (Itálie)
 Tab. 14. Rozdělení finančních prostředků mezi pilíř I. a II. SZP (v %)
 Tab. 15. Rozdělení rozpočtu Programu rozvoje venkova mezi jednotlivé osy (v %)
 Tab. 16. Financování Programu rozvoje venkova v období 2007-2013 (v %)
 Tab. 17. Rozpočty PRV 2007-2013 ve vybraných zemích
 Tab. 18. Porovnání podpor na trvalé travní porosty v období 2004/2005 a 2007
 Tab. 19. Porovnání podpor na hospodaření na orné půdě v období 2004/2005 a 2007
 Tab. 20. Výměra zemědělské půdy v ekologickém zemědělství v roce 2008
 Tab. 21. Výměra orné půdy v režimu ekologického zemědělství v roce 2008

1 ÚVOD

V současné době je ekologickému zemědělství věnována velká pozornost. Vyspělé státy Evropské unie se snaží dosáhnout většího podílu ekologicky obhospodařované půdy na celkovém zemědělském půdním fondu. Tyto cíle si kladou v rámci Akčních plánů pro rozvoj ekologického zemědělství. Poptávka po biopotravinách i přes ekonomickou krizi roste, ačkoli ve srovnání s předchozím dynamickým růstem velmi pomalu. V některých státech se bioprodukty dostaly do jídelen veřejných institucí, škol a nemocnic. V rámci agrární politiky má ekologické zemědělství své pevné místo a je důležitým segmentem zemědělského sektoru. Přesto je ekologické hospodaření pro mnoho Evropanů stále vzdáleným pojmem, názory o biopotravinách nejsou sjednocené a obklopují je spíše mýty.

Ekologické zemědělství je jednou z možností alternativního hospodaření. Mezi dnešní zemědělské systémy nepatří jen intenzivní zemědělství, jehož cílem je maximální produkce a zisk. Člověk si po jistém odcizení s přírodou a přílišné intenzifikaci agrární produkce uvědomil problémy, které konvenční zemědělství přináší, a začal hledat alternativy k převažující konvenční produkci. Objevují se pokusy o koexistenci člověka a přírody. Ekologicky šetrné hospodaření je jedním z nich.

Přestože je člověk existenčně závislý na systémech produkce potravin, zemědělství ve vyspělých zemích neplní jen funkci produkční, ale stále více se do popředí dostávají i funkce mimoprodukční, zejména environmentální a sociální. Zemědělství začíná být chápáno jako multifunkční model. Další důležitou a tolik řešenou otázkou je trvalá udržitelnost. Na tu zná ekologické zemědělství rovněž odpověď. Nabízí jedno z možných řešení, jak učinit zemědělství trvale udržitelným. Navíc přispívá k řešení ekonomických i sociálních problémů na venkově díky tomu, že vytváří více pracovních míst. Podílí se též na snižování znečištění a devastaci krajiny.

Důležitost tohoto šetrného způsobu hospodaření si neuvědomili pouze jedinci, ale i jednotlivé státy a Evropská unie jako celek. Proto je ekologické zemědělství podporováno nejen na regionální úrovni, ale též na úrovni národní a nadnárodní. Tato podpora se na rozvoji ekologického zemědělství opravdu významně podílí a je jeho nedílnou součástí.

2 CÍL PRÁCE A METODIKA

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je prozkoumat jednotlivé nástroje podpory ekologického zemědělství. Analyzovat je a provést komparaci finančních podpor rozvoje ekologického zemědělství ve vybraných členských zemích Evropské unie. Současně také poskytnout podrobný přehled dotačních titulů, které mohou ekologičtí zemědělci čerpat v rámci národních či regionálních programů rozvoje venkova.

Dalším cílem je přiblížit problematiku ekologického zemědělství v kontextu Společné zemědělské politiky EU. Postihnout vývoj zemědělské politiky se zřetelem na životní prostředí, trvalou udržitelnost a tedy i ekologické zemědělství. Práce si za úkol klade rovněž zhodnotit postavení ekologického zemědělství v Evropské unii a ve světě. Předložit základní informace o ekologickém způsobu hospodaření, definovat ho a vymežit jeho cíle a principy.

2.2 Metodika práce

Při zpracování diplomové práce byly použity tyto metody: studium literatury a dalších zdrojů; zpracování dostupných statistických údajů; metoda posuzování jevů a stavů; metoda analýzy a syntézy; metoda komparace.

Pro získání potřebných informací byla využita technika studia dokumentů. Těmi byla uvedená odborná literatura, dokumenty Evropské unie a programy rozvoje venkova vybraných států EU. Značná část informací byla získána z elektronických informačních zdrojů, které poskytují publikace, oficiální zprávy, statistické přehledy a další dokumenty. Čerpání informací z citovaných internetových stránek bylo nevyhnutelné i proto, že jsou na nich publikovány aktuální informace, které často ještě nebyly v tištěné podobě vydány nebo doposud nejsou v České republice dostupné. Vzhledem k vybranému tématu, bylo nezbytné čerpání z cizojazyčných zdrojů, protože každá země má svůj program rozvoje venkova v národním jazyce, což bylo často obtížné.

Dostupné statistické údaje související s ekologickým zemědělstvím v Evropské unii i ve světě, které publikuje EUROSTAT a IFOAM, byly zpracovány, nejčastěji v podobě tabulek či grafů, a posloužily jako podklad k základní analýze a hodnocení.

3 VÝZNAM EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ V SZP EU

3.1 Společná zemědělská politika a ekologické zemědělství

Společná zemědělská politika (SZP, angl. *Common Agricultural Policy, CAP*) představuje komplex vzájemně propojených principů, které dohromady utvářejí systém umožňující Společenství řídit zemědělský sektor na území celého společného trhu. Její základy byly položeny již Římskými smlouvami roku 1957. Patří mezi nejstarší politiky, ale prošla mnohými proměnami a její priority se mnohokrát změnily. Vznikla za specifických podmínek, kdy po druhé světové válce bylo potřeba zajistit potravinovou soběstačnost. Dalším důvodem bylo zajištění odpovídajících příjmů a stabilní životní úrovně pro zemědělce. Tomu odpovídala formulace pěti základních cílů, kterých měla zemědělská politika dosáhnout¹:

- zvýšit produktivitu zemědělství podporou technického pokroku a zajišťováním racionálního rozvoje zemědělské výroby a optimálního využití výrobních činitelů, zejména pracovní síly;
- zajistit tak odpovídající životní úroveň zemědělské komunity, a to zejména zvýšením individuálních příjmů osob pracujících v zemědělství;
- stabilizovat trhy;
- zajistit plynulé zásobování trhu;
- zajistit dodávky spotřebitelům za rozumné ceny.

O rok později byly vypracovány přesné zásady a mechanismy zemědělské politiky. Byly stanoveny tři základní principy SZP, a to princip jednoty trhu – společný trh pro zemědělské produkty při společných cenách; princip preference Společenství – přednostní spotřeba produktů v rámci společného trhu před dováženými produkty; princip finanční solidarity – rozložení nákladů na SZP mezi všechny členské státy EU. Zemědělská politika se začala uplatňovat od roku 1962 jako přímočará politika udržování vysokých a vyrovnaných zemědělských cen. To však vedlo k řadě problémů.

V reakci na tyto problémy se objevovaly snahy o jakousi nápravu zemědělské politiky – reformu SZP. Jednou z prvních aktivit byl Mansholtův plán z roku 1968.

¹ FIALA, P. – PITROVÁ, M.. Evropská unie, 2009

Následovala celá řada reform, které se snažily především o snížení výdajů na SZP. V devadesátých letech začal být kladen důraz na životní prostředí. Zvýšený zájem veřejnosti o podmínky produkce potravin ve Společenství a negativní vnímání intenzivního hospodaření, které používá velké množství umělých hnojiv a hormonálních prostředků, přispěly k vlně „zemědělského environmentalismu“. Jeho důsledkem byl další tlak na zvyšování kvality produkce potravin a rozvoj venkova bez negativního dopadu na životní prostředí. Součástí reform se tak stala i podpora hospodaření šetrného k životnímu prostředí a podpora rozvoje venkova.

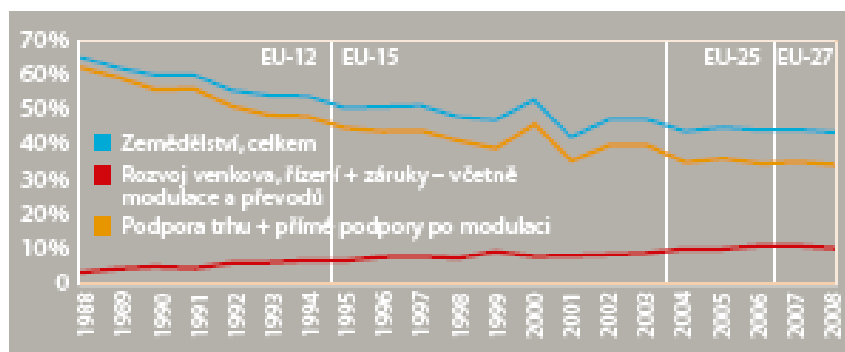
MacSharryho reforma, přijatá v roce 1992, byla první reformou, u které byl brán zřetel na životní prostředí. Reforma si za úkol kladla podpořit extenzifikaci zemědělské výroby a její větší šetrnost k životnímu prostředí. Produkční role zemědělství přestává být převládajícím cílem SZP. Součástí reformy se stala řada environmentálních akčních programů, byla podporována proenvironmentální opatření a opatření týkající se blahobytu zvířat, tedy i ekologické zemědělství. Agroenvironmentální opatření byla zavedena v rámci tzv. doprovodných opatření v Nařízení Rady (EHS) č. 2092/91.

Agenda 2000 z roku 1999 přidala zemědělské politice další cíl, jímž byla kultivace a rozvoj venkova a působení v rámci péče o životní prostředí. Vyžadovala tedy vypracování ucelené politiky rozvoje venkova a rozvoj venkova se stal druhým pilířem SZP. Druhý pilíř měl podporovat zemědělství jako poskytovatele služeb pro společnost a důraz byl kladen na environmentální a venkovské funkce. Všechny cíle a opatření měly vést ke zformování tzv. evropského modelu zemědělství, jehož záměrem bylo vytvoření multifunkčního, konkurenceschopného zemědělského sektoru, který by mohl čelit světovému trhu bez nadměrných subvencí. Význam zemědělství pro společnost by se rozšířil o zajišťování mnoha rozmanitých činností, zejména péče o kulturní krajinu, o ochranu životního prostředí a zvířat a plnění požadavků spotřebitelů na kvalitu a bezpečnost potravin.

V červnu 2003 byla zveřejněna Fischlerova reforma, která dále posílila politiku rozvoje venkova. Byl zřízen speciální fond pro rozvoj venkova – Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD), ze kterého jsou čerpány finanční prostředky v období 2007-2013. Zavedla se též další opatření v rámci podpory rozvoje venkova jako např. podpora mladých zemědělců.

Veškeré proměny Společné zemědělské politiky se odrazily též v jejím financování. Náklady na financování SZP se v průběhu let měnily. Obvykle docházelo k jejich navyšování, takže se brzy staly problémem kvůli velkému zatížení rozpočtu EU. Společenství se mnohokrát snažilo tyto výdaje snížit pomocí reformních programů. I během osmdesátých a devadesátých let výdaje na zemědělskou politiku dále rostly, což souviselo také s procesem rozšiřování Společenství o nové členské země. Přestože stoupala absolutní výše výdajů na SZP, relativní podíl těchto výdajů na celkové výši rozpočtu EU se podařilo snížit a následně dokonce stabilizovat na úrovni 45-50% z celkových výdajů rozpočtu. Později byl tento podíl ještě snížen. Z grafu č. 1 je zřejmé že, procento rozpočtu vydané na zemědělskou politiku se od roku 2004 příliš nemění a pohybuje se nad hranicí 40 procent (v roce 2009 41,9%²). Stále je to velká část evropského rozpočtu a Evropská unie by ji chtěla v budoucnu ještě snížit.

Graf 1. Výdaje na zemědělství jako procento celkového rozpočtu EU v letech 1988 - 2008

Zdroj: Společná zemědělská politika ³

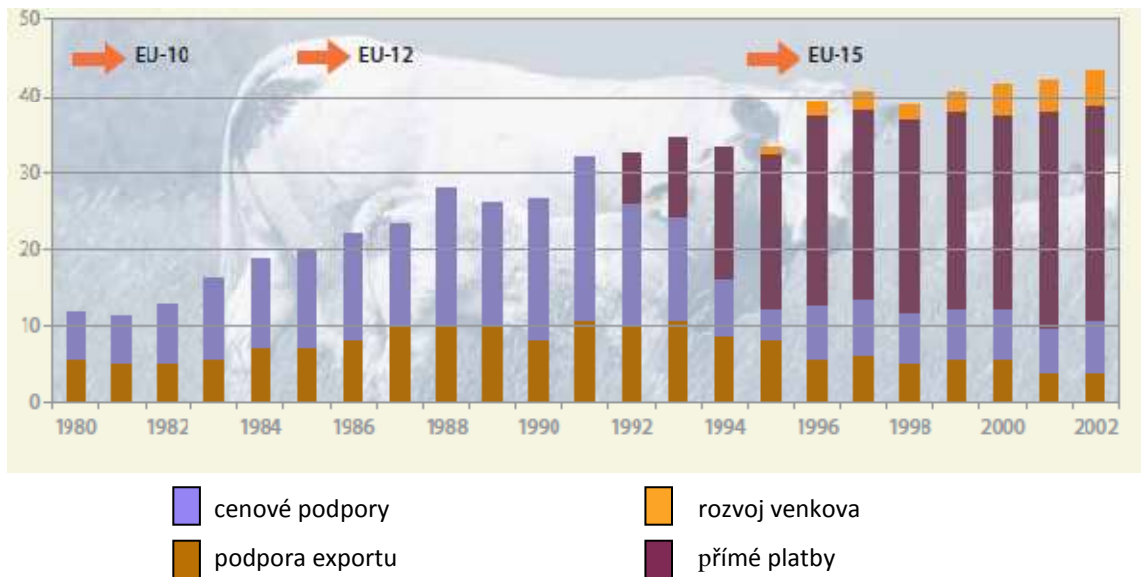
Neměnila se jen celková výše výdajů na SZP, ale i jejich struktura. Reformní proces přinesl pozitivní důsledky ve vztahu ke změnám v oblasti financování čtyř klíčových oblastí, kterými byla podpora exportu, cenové podpory, přímé platby a rozvoj venkova. Po MacSharryho reformě došlo k výraznému snížení rozsahu a výše cenových podpor v rámci intervenčních opatření a stále více prostředků se vynakládá na přímé platby. Od roku 1995 je finančně podporován rozvoj venkova, podíl finančních prostředků vynaložených na tuto oblast stále roste, v současnosti je to téměř čtvrtina. Všechny tyto změny jsou patrné v grafu č. 2.

² Souhrnný rozpočet Evropské unie pro rozpočtový rok 2009

³ URL <http://ec.europa.eu/agriculture/publi/capexplained/cap_cs.pdf> [cit. 2009-11-21]

Graf 2. Vývoj struktury výdajů v průběhu realizace Společné zemědělské politiky EU (1980-2002)

Mld. EUR

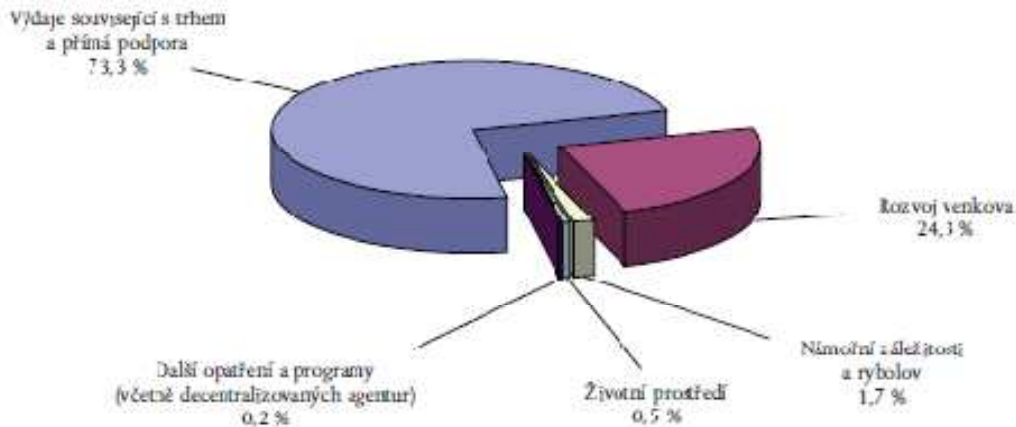

Zdroj: The Common Agricultural Policy explained, 2004; upraveno

Celkové rozpočtové výdaje EU pro rok 2009 byly stanoveny na 116,1 mld. €. Výdaje na zemědělství a rybnářství představují 56,1 mld. €, tedy 41,9% rozpočtu. Tento okruh evropského rozpočtu je pojmenován „Ochrana přírodních zdrojů a správné hospodaření s nimi“. Oproti předchozímu roku se klade větší důraz na řešení environmentálních problémů prostřednictvím programu Life+ (nárůst o 18,8 %) a podporuje se trvale udržitelný rozvoj venkova (nárůst o 2,6 %).⁴

Struktura rozpočtových výdajů na ochranu přírodních zdrojů je zobrazena v grafu č. 3. Téměř tři čtvrtiny prostředků tvoří výdaje související s trhem a přímá podpora (41,13 mld. €). Necelá čtvrtina výdajů je určena na rozvoj venkova (13,65 mld. €) a zbylá 2,4 % výdajů připadají na opatření týkající se životního prostředí, námořní záležitosti a rybolov a další opatření a programy.

⁴ Souhrnný rozpočet Evropské unie pro rozpočtový rok 2009

Graf 3. Struktura výdajů na ochranu přírodních zdrojů a správného hospodaření s nimi v r. 2009

Zdroj: Souhrnný rozpočet Evropské Unie pro rozpočtový rok 2009

Společná zemědělská politika je financována ze speciálních fondů. V roce 1962 byl založen hlavní finanční nástroj SZP - **Evropský zemědělský orientační a záruční fond** (*European Agricultural Guidance and Guarantee Fund, EAGGF*). Fond vznikl v důsledku principu finanční solidarity. Byl rozdělen na dvě části – sektor záruk (garanční), obsahující finance na vyplácení garantovaných cen, variabilních přírůžek apod., a sekci rozvojovou (orientační), která financovala restrukturalizace zemědělství a podporu nových trendů. Až do reformy v 90. letech byla SZP postavena téměř výhradně na poskytování záruk, zatímco rozvojové části nebyla věnována příliš velká pozornost.

Pro čerpání finančních prostředků v období od roku 2007 do roku 2013 byl zřízen speciální fond pro rozvoj venkova – **Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova** (*European Agricultural Fund for Rural Development, EAFRD*). Tento fond de facto převzal funkci orientačního fondu EAGGF. Fond EAGGF byl přejmenován na **Evropský zemědělský záruční fond** (*European Agricultural Guarantee Fund, EAGF*) a omezoval se na financování přímých plateb, mechanismů tržní regulace a dalších plateb přímo spojených se zemědělskou výrobou.

Zpočátku byla Společná zemědělská politika hodnocena velmi pozitivně. Díky vyšším cenám a rozmachu technologií a vědy v zemědělství došlo k nárůstu produkce a ke snížení závislosti Společenství na dovozu potravin. Zemědělský sektor se rozvíjel, byla zajištěna životní úroveň nemalé skupiny zemědělců a ekonomická situace venkova v členských zemích se stabilizovala. Přestože bylo zvýšení produktivity zemědělství jedním z cílů SZP, později se ukázalo, že právě takto podporovaný nárůst produkce byl pro zemědělskou politiku zdrojem problémů. Poptávka po potravinách byla necitlivá na jejich ceny, tím pádem produkce stále narůstala a brzy vedla k nadprodukcí, s níž se spojila celá řada dalších problémů. Zemědělská politika negativně ovlivňovala vnější vztahy Společenství. Docházelo ke konfliktům s předními exportéry potravin kvůli dumpingové politice EHS při vývozu a deformaci cen na světových potravinových trzích.

Mezi negativa, která SZP přinesla, patří též velké zatížení rozpočtu Evropské unie. Náklady na zemědělskou politiku nekontrolovatelně rostly. Zatímco v roce 1965 tvořily 8% rozpočtu EU, v roce 1969 to bylo 80%. Avšak ani s tak vysokými náklady neuspěla SZP ve zvýšení příjmů v zemědělství na úroveň průměrných občanů EU. Příčinou tohoto problému bylo nerovnoměrné rozdělení příspěvků zemědělské politiky. Tento efekt nerovnoměrného rozdělení je zásadní a je klíčem k mnoha paradoxům SZP.

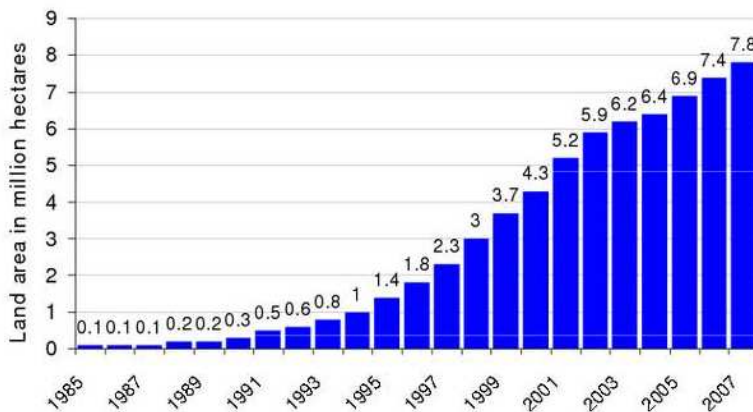
K dalším nepříznivým důsledkům přispěl i pokrok v zemědělství a s ním spojená industrializace zemědělských činností. Rozvinuly se pěstitelské a chovatelské postupy spojené s intenzivnějším využíváním půdy, což mělo negativní dopad na životní prostředí, venkov a i na kvalitu některých produktů. Rozrostly se velkochovy a životní podmínky zvířat se zhoršily. Průmyslové zemědělství vedlo i ke změně charakteru evropského zemědělství. Zpočátku byla většina farem rodinnými podniky, postupně však začaly převládat velké farmy a došlo ke snížení celkového počtu farem.

Za dobu existence Společné zemědělské politiky došlo k mnohým proměnám a do popředí se dostaly jiné priority. Nyní již není hlavním úkolem SZP výhradně podpora produkce potravin, ale dosažení efektivity potravinářské produkce. Novým cílem zemědělské politiky je produkce vysoce kvalitních potravin, a to za podmínek, které nebudou poškozovat zemědělskou půdu a životní prostředí a budou přispívat k rozvoji venkova.

3.2 Ekologické zemědělství a jeho postavení v rámci EU

V souvislosti se změnou orientace Společné zemědělské politiky, kdy začal být kladen důraz na trvalou udržitelnost, multifunkčnost zemědělství a podporu zemědělských systémů šetrných k životnímu prostředí, začala být věnována pozornost také ekologickému zemědělství. V 90. letech se toto šetrné hospodaření stalo součástí zemědělské politiky EU, což odstartovalo dynamický rozvoj ekologického zemědělství v Evropě. Plocha, na které je ekologické zemědělství provozováno, se stále rozrůstá. Oproti stavu v roce 1985, kdy výměra půdního fondu v EZ zabírala 0,1 mil. ha půdy, to o 20 let později bylo 6,9 mil. ha. Velký podíl na tomto růstu má dotační politika Evropské unie. Rozvoj ekologicky obhospodařované půdy v Evropě v letech 1985-2007 znázorňuje graf č. 4.

Graf 4. Rozvoj ekologicky obhospodařované půdy v Evropě v letech 1985-2007

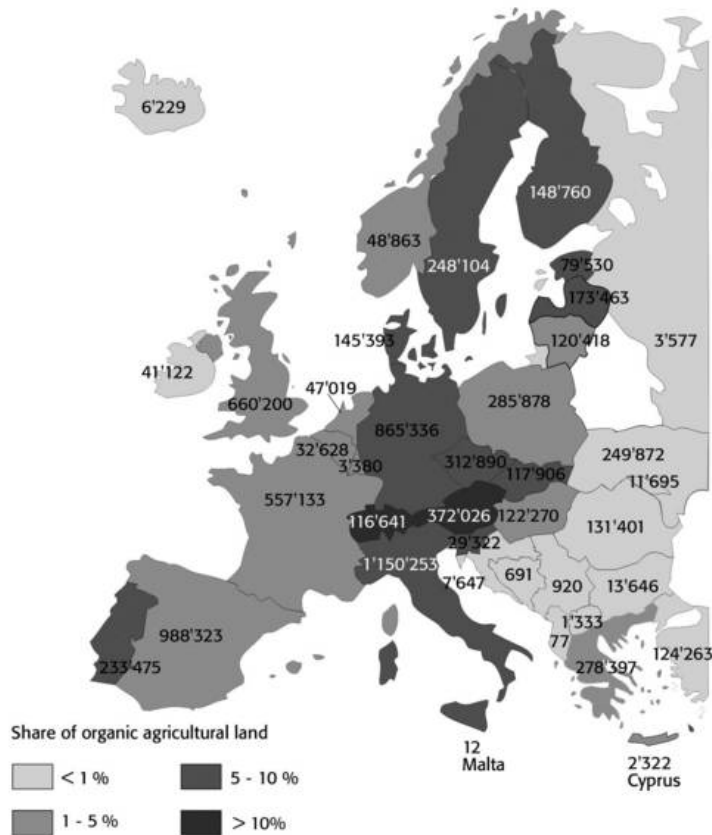

Zdroj: FiBL & IFOAM, 2009.

Na konci roku 2007 bylo v Evropě ekologicky obhospodařováno 7,8 mil. ha zemědělských ploch (necelá 2% zemědělské půdy Evropy), z toho 7,2 mil. ha v Evropské unii (4% zemědělské půdy EU). V roce 2008 se v EU ekologicky hospodařilo již na 7,5 mil. ha, což představuje 4,2% z celkového zemědělského půdního fondu EU. Obrázek č. 2 znázorňuje stav ekologického zemědělství v Evropě v roce 2007. Mezi země s největší rozlohou ekologicky obhospodařované půdy patřila Itálie, Španělsko a Německo. K zemím s největším podílem ekologického zemědělství na celkové výměře zemědělských ploch náleželo Lichtenštejnsko (29%), Rakousko (13,4%) a Švýcarsko (11%).⁵

⁵ FiBL & IFOAM, *Organic Agriculture Worldwide. Key results from 'The World of Organic Agriculture 2009'*, 2009.

Obr. 1. Ekologické zemědělství v Evropě v roce 2007

Zdroj: FiBL & IFOAM, 2009.

K rozmachu ekologického zemědělství dochází nejen v Evropě, ale na celém světě. V současné době je ekologické hospodaření praktikováno ve více než 140 zemích světa. V roce 2007 ekologicky hospodařilo přes 1,2 milionu zemědělců na 32,2 milionech ha zemědělských ploch. Téměř dvě třetiny ekologicky obhospodařované půdy představovaly trvalé travní porosty. Výměra orné půdy a trvalých kultur zaujímala přibližně čtvrtinu půdy. Největší podíl ekologicky obhospodařované půdy na světě měla Austrálie a Oceánie (37%), kde se ekologicky hospodařilo na 12,1 milionech ha zemědělské půdy. Následovala je Evropa (24%) a Jižní Amerika (20%).⁶

⁶ FiBL & IFOAM, *Organic Agriculture Worldwide. Key results from 'The World of Organic Agriculture 2009'*, 2009.

Charakteristika ekologického zemědělství

V Evropě je ekologické zemědělství upraveno Nařízením Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91. Ekologická produkce je definována jako „celkový systém řízení zemědělského podniku a produkce potravin, který spojuje osvědčené environmentální postupy, vysokou úroveň biologické rozmanitosti, ochranu přírodních zdrojů, uplatňování přísných norem pro dobré životní podmínky zvířat a způsob produkce v souladu s požadavky určitých spotřebitelů, kteří upřednostňují produkty získané za použití přírodních látek a procesů.“⁷ Ekologická produkce tedy plní dvojí společenskou roli – „na straně jedné zajišťuje zvláštní trh odpovídající na spotřebitelskou poptávku po ekologických produktech a na straně druhé přináší veřejné statky přispívající k ochraně životního prostředí a dobrým životním podmínkám zvířat, jakož i k rozvoji venkova.“⁷

Ekologické zemědělství (EZ) je jednou z forem alternativního zemědělství. Je to systém hospodaření šetrný k životnímu prostředí. Jde o hospodaření v souladu s přírodou, jenž se snaží vyvarovat znečištění pocházejících ze zemědělského podniku a být co nejméně závislé na vnějších vstupech. Dbá na pohodu zvířat (welfare) a zajišťuje jim vhodné podmínky k žití, nepoužívá pesticidy a jiné chemické postřiky a přípravky, ani hormony. Usiluje o uchování přírodních ekosystémů, a proto je důležité pro zachování kulturní krajiny. Jde o perspektivní způsob hospodaření, který vytváří nový trh s produkty EZ (biopotraviny a bioprodukty) a nové pracovní příležitosti, čímž přispívá k udržení osídlení venkova a rozvoji venkovské krajiny. Ekologický způsob hospodaření usiluje o trvalou udržitelnost zemědělství.

V roce 2008 byla přijata definice ekologického zemědělství podle IFOAM. „Ekologické zemědělství je zemědělský systém produkce, který zachovává zdraví půd, ekosystémů a lidí. Opírá se o ekologické procesy, biodiverzitu a cykly přizpůsobené místním podmínkám, namísto používání vstupů s negativními dopady. Ekologické zemědělství spojuje tradice, inovace a vědu tak, aby prospívalo společnému prostředí a podporovalo spravedlivé vztahy a dobrou kvalitu života všech zúčastněných.“⁸

⁷ Nařízení Rady (ES) č. 834/2007

⁸ IFOAM. Definice ekologického zemědělství – dostupné v anglickém jazyce na:

URL <http://www.ifoam.org/growing_organic/definitions/doa/index.html> [cit. 2010-02-20]

Také pravidla ekologického zemědělství na celém světě jsou shrnuta do standardů IFOAM. Jejich zavedení a přijetí IFOAM mezinárodními institucemi bylo významným krokem pro další vývoj EZ. IFOAM neboli International Federation of Organic Agriculture Movements je celosvětovým svazem, který zastřešuje instituce a hnutí zabývající se ekologickým zemědělstvím. Sdružuje přes 750 členských organizací ze 108 zemí světa. Principy ekologického zemědělství podle IFOAM jsou uvedeny v tabulce č. 1.

Tab. 1. Základní principy ekologického zemědělství

princip zdraví	EZ by mělo udržovat a zvyšovat zdraví půdy, rostliny, zvířete, člověka a planety jako zdraví jednoho nedělitelného celku. Zdraví jednotlivce a skupiny nemůže být oddělováno od zdraví ekosystému. Dalším úkolem ekologického zemědělství je produkovat kvalitní nutriční potraviny, které přispívají k prevenci zdravotní péče a k tělesné i duševní pohodě.
princip ekologie	EZ by mělo být založeno na živých ekologických systémech a cyklech, pracovat s nimi, napodobovat je a pomáhat je udržet
princip spravedlnosti	EZ by mělo být postaveno na vztazích, které zabezpečí spravedlnost s ohledem na společné životní prostředí a životní možnosti
princip péče/opatrnosti	EZ by mělo být vedeno bezpečnými a zodpovědnými způsoby, aby chránilo zdraví a blahobyt současných a budoucích generací a životní prostředí.

Zdroj: IFOAM⁹, vlastní zpracování

Ekologické zemědělství bývá chápáno jako multifunkční model, protože k němu má nejbližší. Zemědělství již neznamena pouhou produkci potravin, ale do popředí se dostaly další nezastupitelné funkce. Pro ekologické zemědělství jsou důležité i mimoprodukční funkce, kterými jsou např. funkce ekologická, krajinnotvorná, sociální a demografická.

Multifunkčnost modelu spočívá především v dosahování všech tří typů cílů – ekonomických, sociálních a ekologických. V ekologickém zemědělství se tyto cíle prolínají a poměr jednotlivých cílů je vyvážený. Naproti tomu v konvenčním zemědělství převažuje dosahování ekonomických cílů. Ekologické zemědělství jako multifunkční model znázorňuje obrázek č. 2.

⁹ IFOAM. Principy ekologického zemědělství – dostupné v anglickém jazyce na:
URL <http://www.ifoam.org/about_ifoam/principles/index.html> [cit. 2010-02-20]

Obr. 2. Multifunkční zemědělství

Zdroj: ŠARAPATKA, B. - URBAN, J.. *Ekologické zemědělství v praxi*, 2006

Mezi hlavní cíle ekologického zemědělství patří¹⁰:

- Trvalé udržení a zlepšení úrodnosti půdy.
- Ochrana přírody, uchování přírodních ekosystémů v krajině a udržení biodiverzity.
- Efektivní využívání energie, minimalizace užití neobnovitelných zdrojů surovin.
- Hospodaření v co nejuzavřenějším systému koloběhu látek, využívání místních zdrojů a minimalizace ztráty.
- Vyvarování se znečištění pocházejícího ze zemědělského podniku.
- Vytváření pracovních příležitostí vedoucích k udržení osídlení venkova a zachování tradiční zemědělské kulturní krajiny.
- Produkce kvalitních potravin a surovin v dostatečném množství.
- Optimalizace životních podmínek pro všechny organismy včetně člověka.

¹⁰ ŠARAPATKA, B. - URBAN, J.. *Ekologické zemědělství v praxi*, 2006

Pro ekologické zemědělství je rozhodující především kvalita produkce, péče o kvalitu půdy a ochrana životního prostředí jako celku. Ekologičtí zemědělci se snaží hospodárně využívat přírodní zdroje a zemědělský proces chápou jako uzavřený koloběh, který by měl být co nejvíce soběstačný. Další významnou předností ekologického zemědělství je snaha o co nejpřirozenější soužití s přírodou. Ekozemědělci dbají na biodiverzitu flóry a fauny. Při chovu zvířat se snaží respektovat přirozené potřeby hospodářských zvířat, při pěstování plodin usilují o co největší rozmanitost druhů a na místo syntetických hnojiv hledají přírodní alternativy, které přispívají k přirozené bilanci živin. EZ upřednostňuje obnovitelné zdroje energie a recyklaci surovin. Také dbá na celkovou harmonii agroekosystému a jeho biologickou rozmanitost. Ekologické zemědělství *„odpovídá principům trvale udržitelného rozvoje zemědělství, které již neplní pouze produkční funkci, ale především funkci mimoprodukční. Ekologické zemědělství je vnímáno jako alternativa pro řešení problému vylidňování venkova, odlivu pracovníků ze zemědělské prvovýroby a částečně i pro řešení nerovnoměrností regionálního rozvoje.“*¹¹

¹¹ Akční plán České republiky pro rozvoj ekologického zemědělství v ČR do roku 2010. MZe, 2004

4 NÁSTROJE PODPORY ROZVOJE EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ (ekonomické, legislativní, politické)

4.1 Legislativní nástroje

Ekologické zemědělství v Evropské unii se řídí právními normami EU. V rámci MacSharryho reformy bylo vydáno **Nařízení Rady (EHS) č. 2092/91, o ekologickém zemědělství a k němu se vztahující označování zemědělských produktů a potravin**. Ekologické zemědělství tak bylo oficiálně uznáno 15 členskými státy EU. Tímto nařízením bylo upraveno označování produktů pocházejících z ekologického zemědělství, pravidla produkce, kontrolní systém a údaje informující o tom, že produkty podléhají kontrolnímu systému. Ošetřovalo též dovoz produktů ze třetích zemí. V přílohách byly dále rozpracovány zásady ekologické produkce na úrovni zemědělských podniků, vyjmenována hnojiva a pomocné půdní látky, přípravky na ochranu rostlin a regulaci škodlivých organismů, krmiva a doplňkové látky, které mohou být v ekologickém zemědělství používány. Toto nařízení bylo několikrát novelizováno.

V roce 2007 bylo nahrazeno **Nařízením Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91**. Toto nařízení nabylo účinnosti 1. 1. 2009. Některá nařízení týkající se označování ekologických produktů byla odložena na 1. 7. 2010 (např. povinnost označovat biopotraviny pocházející ze zemí Evropské unie logem EU). Úkolem tohoto nahrazení bylo jasněji definovat cíle, zásady a pravidla ekologické produkce a zřehlednit právní úpravu ekologického zemědělství. Tím i posílit důvěru spotřebitele v ekologickou produkci. Oproti dosud platnému nařízení je jeho působnost rozšířena o akvakulturu, mořské produkty a řasy, je v něm uveden souhrnný katalog výjimek z produkčních pravidel pod heslem „flexibilita“ a byla stanovena hranice 0,9 % GMO pro případ nezaviněné stopové kontaminace. Hlavním úkolem pravidel v oblasti označování biopotravin je zlepšit informovanost spotřebitelů a ulehčit spotřebitelům identifikaci biopotravin na trhu.

V roce 2008 byla přijata dvě nařízení Komise upravující ekologickou produkci, dovoz a distribuci ekologických výrobků a jejich označování - **Nařízení Komise (ES) č. 1235/2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla pro dovoz ekologických produktů ze třetích zemí**, a dále **Nařízení Komise (ES) č. 889/2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla pro produkci, označování a kontrolu ekologických produktů**. Nařízení

č. 889/2008 upravuje všechny úrovně rostlinné a živočišné výroby, včetně zpracování a distribuce ekoproductů a jejich kontroly. Detailně rozpracovává pravidla EZ, např. výrobky povolené v ekologickém zemědělství, požadavky na logo EU, a také minimální požadavky chovu zvířat (ustájení, výběh) v závislosti na druhu zvířat a stádiu vývoje.

Kromě legislativy EU vztahující se k ekologickému zemědělství musí ekologičtí zemědělci dodržovat rovněž obecně platná pravidla pro zemědělskou produkci a zpracování zemědělských produktů.

Členské státy Evropské unie mohou mít rovněž své vlastní zákony ošetřující ekologickou produkci, ty však musí být v souladu s evropskou legislativou. V České republice bylo ekologické zemědělství upraveno **zákonem č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství**. Po vstupu do Evropské unie v roce 2004 se hlavní právní úpravou ekologického zemědělství stalo Nařízení Rady (EHS) č. 2092/91. V roce 2005 byl přijat **zákon č. 553/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství**. Smyslem novely bylo vypustit z původního zákona všechna ustanovení, která jsou duplicitní s evropskou legislativou EZ.

4.2 Politické nástroje

V rámci agroenvironmentální politiky jsou vytvářeny programy zaměřené na ochranu a obnovu životního prostředí v zemědělství. Tyto programy se snaží zvýšit zájem zemědělců o přírodní hodnoty a jejich zachování. Jejich hlavním cílem je zkombinovat prospěšný vliv na životní prostředí s redukcí zemědělské produkce, podporovat tvorbu dalších zdrojů příjmů v zemědělství a jsou zaměřené též na rozvoj venkova. Cílem politiky rozvoje venkova je podpořit udržitelný rozvoj zemědělství a rozvoj multifunkční povahy farmaření. Jednou z možností alternativního hospodaření je právě ekologické zemědělství, které je pomocí takových programů podporováno. Programy na podporu ekologického zemědělství byly zavedeny v devadesátých letech.

Ekologické zemědělství je podporováno v rámci druhého pilíře Společné zemědělské politiky, kterým je **politika rozvoje venkova**. Evropská unie má společnou politiku rozvoje venkova. Ta je však do jisté míry řízena členskými státy a regiony, protože je financována nejen z centrálního rozpočtu EU, ale částečně i ze státních a regionálních rozpočtů jednotlivých členských států EU. Základní pravidla venkovské politiky

pro období 2007-2013 stanovuje Nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu rozvoje venkova. Politika rozvoje venkova je rozdělena do tří tematických os a iniciativy Leader. Každý stát vypracovává Program rozvoje venkova (PRV) a to buď pro celé své území, nebo pro jednotlivé regiony jako soubor regionálních programů. PRV stanoví, jaké prostředky budou vynaloženy na jednotlivá opatření v období 2007 až 2013.

Důraz je kladen na ucelenou strategii rozvoje venkova v Evropské unii, proto jednotlivé státy vypracovávají ještě národní strategické plány, které vycházejí ze strategických směrů Společenství pro rozvoj venkova. **Národní strategický plán rozvoje venkova** zajišťuje vazby mezi obecnými cíli evropského rozvoje a cíli rozvoje venkova jednotlivých států a též spolupráci a koordinaci s ostatními nástroji politiky členských států a Evropské unie. Je realizován zejména prostřednictvím Programu rozvoje venkova.

Programy pro rozvoj venkova

Program rozvoje venkova zabezpečuje působení Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD), z něhož jsou spolufinancovány dotace. Na financování dotací se podílí též členské státy. Program by měl přispět k dosažení následujících cílů¹²:

- zlepšování konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví podporou restrukturalizace, rozvoje a inovací;
- zlepšování životního prostředí a krajiny podporou hospodaření s půdou;
- zlepšování kvality života ve venkovských oblastech a povzbuzení diverzifikace hospodářské činnosti.

Jednotlivá opatření jsou rozdělena do tematických oblastí zvaných osy. Každá z os naplňuje některý z cílů PRV. Osy se dále člení na opatření, která jsou zaměřena již na konkrétní oblasti podpory.

Osa I: zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví

Osa II: zlepšování životního prostředí a krajiny

Osa III: kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova

Osa IV: Leader

¹² Nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu rozvoje venkova

Ekologické zemědělství je podporováno především prostřednictvím opatření „Postupy šetrné k životnímu prostředí“ v rámci Osy II, zejména v rámci agroenvironmentálních opatření, která v sobě zahrnují ekologické zemědělství a zároveň integrovanou produkci. Integrovaná produkce je mezistupněm postupů mezi konvenční produkcí a ekologickým zemědělstvím. Je vhodná pro kultury, u kterých lze aplikovat plný režim EZ jen obtížně.

Ekozemědělci mohou být zvýhodněni též prostřednictvím preferenčních kritérií v několika dalších opatřeních, kde mají zvýhodněné bodování, a mají tak větší šanci, že bude vybrána právě jejich žádost o dotaci. Např. v České republice se jedná o některá opatření spadající pod osu I a pod osu III. Toto zvýhodnění je rozdílné u zemědělců, kteří ekologicky hospodaří na celé výměře obhospodařované zemědělské půdy, a u těch, kteří provozují ekologické zemědělství na minimálně 50% výměry.

Evropský akční plán pro organické potraviny a zemědělství

Evropský akční plán pro rozvoj ekologického zemědělství poskytuje rámec sjednocující postupy a opatření směřující k povzbuzení rozvoje ekologického hospodaření. Je strategickým nástrojem vlád členských států k dosahování politických cílů v oblasti zemědělství, životního prostředí a obchodu. Obsahuje 21 akčních bodů spadajících pod čtyři klíčová témata: spotřebitelské informační a propagační kampaně; vylepšení výzkumu, sběru statistických dat a transparentnosti trhu; plné využití Programu rozvoje venkova a dalších existujících možností podpory ekologického zemědělství; vylepšení transparentnosti, rozsahu a implementace regulací a norem definujících ekologické zemědělství. Cílem tohoto plánu je zlepšit povědomí o ekologickém zemědělství, posílit výzkum, zlepšit normy ošetřující EZ a podnítit veřejnou podporu prostřednictvím rozvoje venkova. Akční plán se skládá ze dvou dokumentů. Těmi jsou „Oficiální sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu“, vytyčující 21 akcí, a dále „Pracovní dokument útvarů Komise“, který obsahuje podkladovou analýzu a komplexní popis návrhů.

4.3 Ekonomické nástroje

Ekonomickými nástroji pro podporu rozvoje ekologického zemědělství jsou především dotace a finanční pomoci, které mohou pocházet buď z fondů Evropské unie, nebo z národních rozpočtů. Dotace z EU v rámci Společné zemědělské politiky jsou v období 2007-2013 poskytovány z Evropského zemědělského záručního fondu (EAGF) a z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD). Prostředky pro podporu rybníkářství jsou čerpány z Evropského rybníkářského fondu (EFF). Zásadní změnou oproti předchozímu programovému období je, že politika rozvoje venkova není již součástí politiky soudržnosti, ale spadá pod Společnou zemědělskou politiku. Došlo též ke změně programů a fondů, z nichž jsou podpory poskytovány.

Ekologičtí zemědělci mají v současné době nárok na podporu z prvního pilíře SZP, prostřednictvím přímých plateb a opatření na podporu cen, a zároveň z druhého pilíře SZP, protože ekologické zemědělství je plně integrováno do politiky rozvoje venkova. Podpory mohou být čerpány rovněž jako národní dotace financované národními prostředky. Ekologičtí zemědělci tedy mohou čerpat jednak dotace určené pro všechny zemědělce a dále prostředky určené přímo na ekologické zemědělství, zejména v rámci agroenvironmentálních opatření osy II Programu rozvoje venkova. Vzhledem k tomu, že je ekologické hospodaření vhodné i do chráněných či jinak znevýhodněných oblastí, mohou ekozemědělci čerpat i další podpory, v případě že v těchto oblastech hospodaří (např. oblasti Natura 2000 nebo LFA - méně příznivé oblasti). Pro podporu ekologického zemědělství byla v rámci některých opatření Programu rozvoje venkova zavedena též zvýhodněná bonifikace pro ekozemědělce, pomocí které se ekologicky hospodařícím zemědělcům připočítávají body navíc, a jejich šance získat dotaci se tak zvyšuje.

Kromě podpor na ekologicky obhospodařovanou plochu jsou pro úspěšný rozvoj ekologického zemědělství důležitá i další ekonomická opatření. Těmi mohou být jak přímé podpory (např. investiční dotace, nižší daňové zatížení pro ekologické zemědělství, levnější půjčky atd.), tak podpory nepřímé (zdanění nebo uplatnění systému kvót na vstupy, poplatky atd.).

Podpory v rámci Programu rozvoje venkova

Neopomenutelnou úlohu při financování ekologického zemědělství plní Program rozvoje venkova. Ekologické zemědělství je podporováno v rámci II. osy tohoto programu „Zlepšování životního prostředí a krajiny“. Podpora se vztahuje na opatření zaměřená na udržitelné využívání zemědělské půdy prostřednictvím:

- plateb za přírodní znevýhodnění poskytovaných zemědělcům v horských oblastech;
- plateb zemědělcům ve znevýhodněných oblastech jiných než horských;
- plateb v rámci Natury 2000;
- agroenvironmentálních plateb;
- plateb na podporu dobrých životních podmínek zvířat.

Tyto platby se v jednotlivých státech významně liší a jsou specifické. Podpora ekologického zemědělství je součástí agroenvironmentálních opatření. Zde jsou určeny výše plateb pro podporu hospodaření na orné půdě, pěstování trvalých kultur, zeleniny, bylin a travních porostů. Některé státy mají platby diferencované pro jednotlivé typy kultur. Tyto kultury bývají subvencovány různou výší finančního příspěvku. Zaměření opatření je obvykle přizpůsobeno i regionálním specifikům. V různých regionech jsou pak odlišné podpory na rozdílné druhy produkce.

Agroenvironmentální platby

Agroenvironmentální opatření (AEO) patří do skupiny dotačních titulů, které jsou zaměřeny na ochranu přírody a krajiny a podporují šetrné hospodaření. AEO mají největší vliv na samotný rozvoj ekologického zemědělství. Snaží se odměňovat zemědělce za takové environmentální služby, které by jinak společnosti vůbec neposkytovali nebo by je poskytovali v nedostatečné míře. Zemědělec se tak za určitou platbu zavazuje konat či se naopak zdržet nějaké činnosti, která vede k ochraně životního prostředí.

Hlavními cíli těchto opatření je zamezit zrychlenému odtoku vody z krajiny, snížit erozi půdy, zachovat biodiverzitu a podpořit ekologickou stabilitu krajiny. Finanční podpora, k jejímuž získání je mimo jiné potřeba splnit pěti až sedmiletý závazek dodržování podmínek příslušného dotačního titulu, hradí náklady spojené s prováděním opatření a nahradí i ztrátu příjmu spojenou s prováděním opatření. Platby jsou

uskutečňovány ve formě příspěvku na hektar zemědělské půdy a po dobu pěti až sedmi let závazku se každoročně opakují.

Vyplácení dotací na podporu ekologického zemědělství z AEO se liší v závislosti na pěstované kultuře. Výše plateb v jednotlivých zemích a regionech je velmi rozdílná, pohybuje se v rozmezí desítek až stovek EUR/ha. Trvalé kultury jsou většinou podporovány nejvíce a trvalé travní porosty nejméně. Nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 omezuje maximální částku podpory. Horní hranice podpory je stanovena na 600 EUR/ha u jednoletých plodin a 900 EUR/ha u speciálních trvalých plodin. Jiné způsoby využívání půdy jsou limitovány částkou 450 EUR/ha.

Podpora může být odlišena také podle fáze konverze a dalšího období po konverzi, tedy samotného ekologického hospodaření. Některé členské státy nabízejí podporu pouze v období konverze (např. většina regionů ve Francii). Jiné státy rozlišují úroveň podpory v období konverze a ve vlastním hospodaření – podpora je obvykle vyšší v období konverze (většina regionů Německa, Španělska a Itálie, Irsko a některé francouzské regiony). Další skupina států vyplácí dotace ve stejné výši v obou případech (např. ČR, Švédsko, Finsko, Rakousko). Poskytování plateb se liší i v době trvání podpory – státy mohou vyplácet dotace bez časového omezení, nebo mohou finanční podporu omezit na období pěti let.

Přímé platby

Zemědělská výroba je v rámci SZP EU podporována systémem přímých plateb. Jejich detailní struktura se může v jednotlivých členských státech lišit. Existují zejména rozdíly v přímých platbách mezi zemědělci původních a nových členských států. Nové členské státy, přistupující v roce 2004, neobdržely přímé platby v plné výši, ale platby jsou postupně navyšovány. Také systém poskytování plateb je jiný. V nových členských státech jsou přímé platby vyplácené zjednodušeným systémem, tj. na hektar obhospodařované plochy. Jedná se o **jednotnou platbu na plochu (Single Area Payment Scheme – SAPS)**. Výše podpory nezávisí na druhu zemědělské kultury, ale na výměře zemědělské půdy. Minimální výměra je stanovena na 1 hektar. Půda nemusí sloužit k zemědělské produkci, ale musí být uchovávána v dobrém zemědělském a environmentálním stavu.

Vzhledem k tomu, že nové členské státy neobdržely přímé platby v plné výši a během přechodného období dochází k jejich postupnému navyšování až do úrovně podpor ve starých členských státech EU 15, je umožněno dorovnávat přímé platby z vlastních zdrojů tzv. **národními doplňkovými platbami (Top-Up)**. Tyto platby jsou cíleny na komodity, které jsou systémem jednotné platby na plochu nejvíce znevýhodněny. Do roku 2006 byly platby vypláceny plně ve vazbě na produkci, ale od roku 2007 již platba není udělována na základě reálné produkce, ale na základě referenčního období. Nové členské státy povinný oddělit platbu od produkce (tzv. decoupling) u těch plateb Top-Up, které jsou v režimu odděleny od produkce, tj. decouplovány.

Členské státy EU 15 využívají odlišný systém přímých plateb – tzv. **jednotnou platbu na farmu (Single Payment Scheme – SPS)**. Důvodem zavedení SPS je snaha o úplné oddělení plateb od produkce. Podmínkou získání přímých plateb je cross-compliance („křížová shoda“). To znamená, že zisk přímých plateb je provázán s plněním podmínek v oblasti životního prostředí, ochrany přírody, ochrany zvířat proti týrání a bezpečnosti potravin. Platba je fixována na delší časové období a je založena na systému oprávnění, která berou v úvahu předešlé zisky na přímých platbách za určité referenční období. Systém SPS vstoupil v platnost v roce 2005. Roku 2007 se ke členským státům EU 15 přidaly i dva nové členské státy - Slovinsko a Malta. SPS má v budoucnu nahradit dosavadní SAPS a Top-Up i v ostatních nových členských státech, které SPS ještě nepřijaly. Prozatím se hovoří o roce 2013 pro státy, které přistoupily v roce 2004 a o roce 2015 pro Bulharsko a Rumunsko.

4.4 Komunikační a propagační aktivity

Komunikační nástroje plní především propagační funkci. Mají za úkol oslovit spotřebitele a napomoci jim vytvořit si důvěru k ekologickému zemědělství, farmářům a bioproduktům. Nejefektivnějším způsobem, jak toho docílit, jsou návštěvy farem, výrobců biopotravin a maloobchodníků, protože zde dochází k osobnímu kontaktu. Spotřebitelé si mohou vše prohlédnout, na vše se zeptat a přiblížit se k samotným procesům a technikám používaným v EZ. Dostanou se tak blíže k výsledným bioproduktům a biopotravinám. K podpoře prodeje biopotravin slouží i ochutnávky v prodejnách či přímo na farmách.

Evropská Komise zahájila v červenci roku 2008 propagační kampaň zabývající se ekologickým zemědělstvím, která byla spuštěna v rámci Evropského akčního programu pro biopotraviny a ekologické zemědělství. Sloganem této kampaně je: „Ekologické zemědělství. Šetrné k přírodě, prospěšné pro vás.“ Účelem kampaně je podpořit další rozvoj ekologického zemědělství a propagovat výhody tohoto způsobu hospodaření a jeho produkce. Kampaň informuje spotřebitele o všech aspektech ekologického zemědělství a ekoprodukce a snaží se tak zvýšit jejich důvěru v ekologické produkty. Též se pokouší povzbudit tradiční zemědělce k přechodu na zemědělství ekologické. Obsahuje i komplexní balíček nástrojů pro zájmové skupiny EZ, které lze zdarma využít k vlastní propagaci ekologického zemědělství a produkce. Umožňuje tak zájmovým skupinám, aby se staly součástí kampaně. Dalším bodem kampaně jsou propagační aktivity na vybraných veletrzích a dalších akcích pořádaných Evropskou komisí.

Členské státy EU pořádají řadu akcí propagujících ekologické zemědělství a biopotraviny. Některé z nich jsou spolufinancovány z rozpočtu Evropské unie v rámci různých programů (např. podpory seskupení producentů pro informační a propagační akce týkající se produktů v rámci programů jakosti potravin). V České republice je asi nejvýznamnější propagační akcí „Září - měsíc biopotravin a ekologického zemědělství“, jejíž první ročník se uskutečnil v roce 2005. Mezi další akce sloužící k propagaci biopotravin patří soutěž hodnocenou odbornou porotou „Česká biopotravina roku“. Na ni navazuje spotřebitelská soutěž „Nejoblíbenější český biovýrobek“. V roce 2007 se uskutečnila osvětová a propagační akce „Žiju bio – poznejte ekologické zemědělství a biopotraviny“. Od roku 2008 probíhá reklamní kampaň „Propagace ekologického zemědělství a jeho produktů - Přírodní bohatství“, která je zaměřená na zvýšení informovanosti o ekologickém zemědělství, bioproduktů a biopotravin. Cílem kampaně je posílit pozitivní vnímání biopotravin a ekologického zemědělství, zlepšit znalosti široké veřejnosti o této problematice, a podpořit tak zvýšení spotřeby biopotravin. Kampaň je spolufinancována Evropskou unií.

5 PODPORY ROZVOJE EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ VE VYBRANÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍCH A JEJICH KOMPARACE

Ekologické zemědělství je podporováno prostřednictvím druhého pilíře SZP, kterým je politika rozvoje venkova. V současné době všech 27 členských států EU poskytuje nějakou formu podpory ekologického zemědělství, zejména podporu finanční. Avšak sazby plateb, nároky a podmínky pro získání těchto plateb se mezi jednotlivými státy značně liší. A to i přesto, že politika rozvoje venkova je společná. Je tomu tak proto, že zdroje financování této politiky nepochází pouze z evropských prostředků (z EAFRD), ale i z národních a regionálních rozpočtů jednotlivých členských států, takže ji vlastně do jisté míry řídí členské státy či regiony. Státy vypracovávají programy rozvoje venkova pro celá svá území nebo pro dílčí oblasti, v nichž stanoví, kolik finančních prostředků bude vynaloženo na jednotlivé osy a opatření. O množství vynaložených prostředků však nemohou rozhodovat zcela libovolně, protože Evropská unie určila finanční limity spolufinancování z EAFRD na jednotlivé osy. Tyto limity jsou uvedeny v příloze č. 2.

Tato kapitola se zaměřuje na finanční podpory rozvoje ekologického zemědělství, které jsou porovnávány ve vybraných evropských zemích. Výběr zemí reprezentuje vzorek s širokým záběrem různých přístupů a programů – jsou zahrnuty země z různých částí Evropy, staré i nové členské státy, mající národní i regionální programy rozvoje venkova. Analyzovány jsou podpory v následujících zemích: Česká republika, Slovensko, Rakousko, Německo, Švédsko, Portugalsko, Španělsko, Itálie.

5.1 Analýza dotačních prostředků ve vybraných evropských zemích

5.1.1 Česká republika

V České republice, stejně jako ve většině států Evropské unie, je ekologické zemědělství podporováno v rámci agroenvironmentálních opatření osy II Programu rozvoje venkova, který je financován z prostředků EU (80%) a z národních zdrojů (20%). V rámci podopatření ekologického zemědělství je subvencováno hospodaření na orné půdě, zelenina a bylinky, trvalé kultury a trvalé travní porosty. Výše platby je shodná pro období konverze, která trvá obvykle 2-3 roky¹³, i pro samotné ekologické hospodaření. Vzhledem

¹³ 2 roky: orná půda, louky a pastviny, 3 roky: trvalé kultury, 1 rok: pastviny a výběhy pro nepřežvýkavce

k tomu, že jsou podpory určeny v eurech a čeští ekofarmáři je získávají v korunách, výše plateb se každý rok mění v závislosti na směnném kurzu.

Mění se i preference podporovaných kultur. Dříve byla pro všechny podporované kultury stanovena jednotná výše sazby. Po té se platby trochu diferencovaly, ale největší změny přinesly až možnosti čerpání finančních prostředků z fondů Evropské unie. Podpory jsou soustředěny zejména na trvalé kultury, zeleninu a speciální byliny. Na tyto kultury jsou vypláceny nejvyšší částky. Platby v rámci podopatření ekologické zemědělství pro období 2007-2013 byly stanoveny následovně:

Tab. 2. Platby na podporu ekologického zemědělství v České republice (2007-2013)

Typ kultury	Platba (EUR/ha)
Orná půda	155
Zelenina a byliny na orné půdě	564
TTP	71
Trvalé kultury	849

Zdroj: Agroenvironmentální opatření České republiky 2007-2013

Nejvíce jsou podporovány trvalé kultury (849 EUR/ha), nejméně trvalé travní porosty (71 EUR/ha). Kromě agroenvironmentálních plateb jsou ekologičtí zemědělci zvýhodněni také v dalších opatřeních Programu rozvoje venkova. Jde o opatření spadající pod osu I - opatření I.1.1 modernizace zemědělských podniků, I.1.3 přidání hodnoty zemědělských a potravinářským produktům, I.3.3 zahájení činnosti mladých zemědělců; a opatření III.1.1. diverzifikace činností nezemědělské povahy a III.1.3. podpora cestovního ruchu, která spadají pod osu III. Bodové zvýhodnění se liší u zemědělců, kteří provozují šetrné hospodaření na celé výměře obhospodařované zemědělské půdy, a u těch, kteří ekologicky hospodaří na minimálně 50% výměry. Podmínkou je, že musí ekologicky hospodařit minimálně pět let od podání žádosti o dotaci.

5.1.2 Slovenská republika

Program rozvoje venkova na Slovensku podporuje ekologické zemědělství rovněž prostřednictvím osy II v rámci agroenvironmentálních opatření, stejně jako je tomu v České republice, ale odlišuje vyšší plateb pro období konverze a období po konverzi. Období konverze je časově omezeno – zpravidla jsou to dva roky, v případě ovocných

sadů a vinohradů tři roky. V období konverze i v režimu EZ jsou platby vypláceny pro tyto kultury: orná půda, zelenina, kořeninové a aromatické rostliny, ovocné sady, vinohrady a trvalé travní porosty. Nejvyšší částky jsou opět vypláceny na trvalé kultury, konkrétně ovocné sady a vinohrady, v období konverze (814,96 EUR/ha) i v EZ (540,47 EUR/ha). Dotace určené pro období konverze jsou vyšší než dotace pro ekologické zemědělství. Přehled plateb na podporu EZ na Slovensku ukazuje tabulka č. 3.

Tab. 3. Platby na podporu ekologického zemědělství ve Slovenské republice (2007-2013)

Typ kultury	Období konverze		Období po konverzi (EZ)
	Platba na hektar (EUR/ha)	Počet let	Platba na hektar (EUR/ha)
Orná půda	185,4	2	129,79
Zelenina, léčivé, kořeninové a aromatické rostliny	600	2	450,02
Ovocné sady, vinohrady	814,96	3	570,47
TTP	116,78	2	81,74

Zdroj: Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013, Os II, II.1.3 Agroenvironmentálne platby¹⁴

Finanční prostředky určené na podpory v rámci osy II pocházejí z 80% z evropského fondu u konvergenčních regionů a z 55% u ostatních regionů. Zbýlá část je hrazena z národních zdrojů.

5.1.3 Rakousko

Rakouský agroenvironmentální program ÖPUL¹⁵ podporuje šetrné hospodaření na zemědělské půdě. Oproti ostatním státům Evropské unie, které své environmentální programy nabízejí ve vymezených oblastech, byl pro rakouský ÖPUL zvolen integrální přístup, jehož cílem je široká účast rakouských zemědělců na programu. Do tohoto programu se zapojilo přibližně 72% všech zemědělských podniků hospodařících na 94 % celkové výměry zemědělské půdy.

¹⁴ Dostupné na: URL < <http://www.apa.sk/index.php?start&navID=132> > [cit. 2010-03-01]

¹⁵ ÖPUL, Österreichisches Programm zur Förderung einer umweltgerechten, extensiven und den natürlichen Lebensraum schützenden Landwirtschaft, v českém překladu „Rakouský program podpory ekologického a extenzivního zemědělství, šetrného k životnímu prostředí a přírodě“

Program je financován z finančních prostředků Evropské unie (v průměru 48,56%) a z prostředků státu a spolkových zemí (v průměru 51,44%). Rozdělení národních zdrojů je následující – 60% tvoří státní prostředky a zbylých 40% spolkové země. Přibližně 72% prostředků připadá na osu II „Ochrana životního prostředí a krajiny“.

Ekologické zemědělství je podporováno v rámci opatření „Ekologický způsob hospodaření“. Dotace jsou vypláceny ve stejné výši jak v období konverze, tak ve vlastním režimu EZ. Kromě podpor na hospodaření na orné půdě, pěstování bylin, koření, zeleniny, trvalých kultur a TTP, jsou poskytovány platby i na specifické kultury (např. píce, jahody), stromové školky, produkci ve sklenících a pro včelaře. Výše plateb pro jednotlivé kultury jsou uvedeny v tabulce č. 4.

Tab. 4. Platby na podporu ekologického zemědělství v Rakousku v období 2007-2013

Typ kultury	Platba (EUR/ha)
Orná půda	285
TTP	240
Byliny, koření, zelenina, jahody	450
Vínice, ovoce, chmel, sady	750
Stromová školka	750
Píce	240/285
Produkce ve skleněných sklenících	4.900
Produkce ve foliových sklenících	2.900
Včelaři	25 EUR/úľ

Zdroj: ÖPUL 2007¹⁶

Kromě toho je pro ekologické hospodaření možné poskytnout další prostředky z osy I, např. na modernizaci zemědělských podniků, za přidávání hodnoty zemědělským a lesnickým produktům a na podporu farmářů, kteří jsou zapojeni do programů kvality potravin. Dále je možné získat finance na podporu vzdělávání a informací, na spolupráci při vývoji nových výrobků a technologií v zemědělské a potravinářské výrobě, na informační opatření na podporu odbytu.

¹⁶ Dostupné na: URL < <http://land.lebensministerium.at/article/articleview/62457/1/21409/> > [cit. 2010-03-01]

5.1.4 Spolková republika Německo

Němečtí ekologičtí zemědělci jsou v rámci agroenvironmentálního programu podporováni v konverzi na EZ i během samotného ekologického zemědělství, ale dotace v období konverze jsou vyšší. Platby na jednotlivé kultury jsou vymezeny v národním rámci, ale spolkové země si mohou jejich výši upravit. Podpora je financována federální vládou (60%) a spolkovými zeměmi (40%). Může být žádáno o spolufinancování Evropskou unií a to ve výši 55% oprávněných veřejných výdajů u starých federálních států a z 80% u nových spolkových zemí. Platby podle národního rámce znázorňuje tabulka č. 5.

Tab. 5. Platby na podporu ekologického zemědělství podle národního rámce – Německo (2009/2010)

Typ kultury	Období konverze (EUR/ha)	EZ (EUR/ha)
Zelenina	480	300
Orná půda	210	170
TTP	210	170
Trvalé kultury	900	720

Zdroj: Bundesministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Verbraucherschutz¹⁷

Jednotlivé spolkové země mohou tuto podporu zvýšit až o 20% nebo snížit až o 30% v závislosti na možnostech regionálního rozpočtu. Regionální odlišnosti ve výši podpor jsou zachyceny v tabulce č. 6, která uvádí výše plateb na ornou půdu a travní porosty v jednotlivých spolkových zemích v období konverze i během samotného ekologického zemědělství.

Nejvyšší platby v období konverze získávají farmáři v Sasku (314 EUR/ha) a Bavorsku (300 EUR/ha). V Sársku naopak ekologičtí zemědělci v období konverze žádné platby nedostávají. Podpora ekologického zemědělství je nejvyšší v Bavorsku (210 EUR/ha) a v Durynsku (187 EUR/ha). Nejnížší platby jsou poskytovány v Sársku (116 EUR/ha) a v regionu Porýní-Falc (120 EUR/ha). Některé země poskytují stejné podpory jak v období konverze, tak během samotného EZ (Bádensko-Württembersko, Braniborsko/Berlín, Hesensko, Meklenbursko – Přední Pomořansko, Sasko – Anhaltsko,

¹⁷ Dostupné na:

URL <http://www.bmelv.de/clin_172/SharedDocs/Standardartikel/EN/Agriculture/OrganicFarming/OrganicFarmingInGermany.html?nn=530260> [cit. 2010-03-01]

Durynsko). Zbylé země podporu odlišují. Většina zemí poskytuje stejné výše plateb na ornou půdu i travní porosty, akorát Braniborsko/Berlín a Sasko – Anhaltsko tyto platby diferencují.

Tab. 6. Platby na podporu ekologického zemědělství ve spolkových zemích (SRN)

Spolková země	ORNÁ PŮDA (EUR/ha)		TRAVNÍ POROSTY (EUR/ha)	
	konverze	EZ	konverze	EZ
Bavorsko	300	210	300	210
Bádensko – Württembersko	150	150	150	150
Braniborsko/Berlín	137	137	131	131
Hesensko	160	160	160	160
Meklenbursko – Přední Pomořansko	135	135	135	135
Dolní Sasko	262	137	262	137
Severní Porýní – Vestfálsko	262	137	262	137
Porýní – Falc	200	120	200	120
Sársko	0	116	0	116
Sasko	314	164	314	164
Sasko – Anhaltsko	160	160	137	137
Šlesvícko – Holštýnsko	262	137	262	137
Durynsko	187	187	187	187

Zdroj: IFOAM. *THE FUTURE OF ORGANIC FARMING IN EUROPE: How do European rural development Programmes support Organic Farming?*

Ekologické zemědělství je podporováno i pomocí dalších opatření Programu rozvoje venkova z osy I. V některých regionech mají možnost získat podporu ekologičtí zemědělci, kteří jsou zapojeni do programů kvality potravin. Dalším příkladem možností podpory ekologického hospodaření je Bavorsko. Tam je EZ podporováno i v rámci opatření na modernizaci zemědělských podniků a přidávání hodnoty zemědělským a lesnickým produktům.

5.1.5 Švédsko

Podpora ekologického zemědělství ve Švédsku nerozlišuje výši plateb pro období konverze a samotné ekologické hospodaření. Platby mohou být poskytovány buď přímo na ekologické zemědělství, kde je výše podpory pro celé programové období stejná, nebo na udržitelnou produkci adaptovanou na systémy EZ, kde se platby po roce 2008 snižují. Osa II Programu rozvoje venkova je více jak z poloviny financována národními prostředky (53,3%). Zbýlých 46,7% prostředků pochází z fondů Evropské unie.

Podporované typy kultur jsou detailně rozděleny, jak je patrné v tabulce č. 7. Nejvyšší částky mají možnost získat ekofarmáři, kteří pěstují ovocné stromy a tzv. „berries“ (bobule – jahody, maliny, apod.). Naopak nejnižší platby jsou určeny pro chov zvířat na pastvinách. Z rostlinné produkce jsou nejméně podporovány zrniny, proteinové plodiny, krmná řepa a jednoleté plodiny, které nespádají pod vyjmenované podporované kultury.

Tab. 7. Platby na podporu ekologického zemědělství ve Švédsku

	EZ	Udržitelná produkce adaptovaná	
	(EUR/ha)	na systémy EZ (EUR/ha)	
ROSTLINNÁ PRODUKCE:	2007-2013	2007-2008	2009+
Zrniny, proteinové plodiny, krmná řepa, jednoleté plodiny	144,4	108,3	72,2
Olejniny, lněné semínko, hnědé fazole, konzervovaný hrášek, travní semeno	244,2	183,3	122,2
Brambory, zelenina, cukrová řepa	555,6	416,7	277,8
Ovoce a bobule („berries“)	833,3	625	416,7
CHOV ZVÍŘAT:			
Na orné půdě	177,8	133,3	88,9
Na pastvinách	88,9	66,7	44,4

Zdroj: Rural Development Programme for Sweden – the period 2007-2013¹⁸

Ve Švédsku je rovněž kladen důraz na investice podporující nabídku potravin s přidanou hodnotou. Těmi mohou být např. certifikované biopotraviny.

¹⁸ Dostupné na: URL <<http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/08/27/27/ee703769.pdf>> [cit. 2010-03-01]

5.1.6 Portugalsko

V rámci portugalského programu rozvoje venkova získávají ekologičtí zemědělci platby ve stejné výši v období konverze i během samotného hospodaření. Finanční prostředky určené na podpory v rámci osy II pocházejí z 80% z EAFRD u konvergenčních regionů a z 55% u ostatních regionů. Zbylá část je hrazena z národních zdrojů. Existují tři programy rozvoje venkova - jeden pro kontinentální Portugalsko, a zbylé dva pro autonomní regiony (Madeira a Azorské ostrovy).

Platby u jednotlivých kultur se liší u zavlažované a nezavlažované produkce, kdy jsou zemědělcům, kteří užívají zavlažování, vypláceny vyšší dotace. Odlišeny jsou též platby na produkci čerstvého a sušeného ovoce. Nejvíce jsou podporovány zavlažované ovocné sady, na nichž je produkováno čerstvé ovoce (900 EUR/ha). Naopak zavlažované ovocné sady, jejichž sklizeň je zpracována jako sušené ovoce, získávají znatelně nižší podporu (510 EUR/ha). Nejnižší sazba je určena pro dočasné kultury, které nejsou zavlažovány (76 EUR/ha). Detailní rozpis plateb uvádí tabulka č. 8.

Tab. 8. Platby na podporu ekologického zemědělství v kontinentálním Portugalsku

Typ kultury	Platba (EUR/ha)
Čerstvé ovoce – zavlažované sady	900
Čerstvé ovoce – nezavlažované sady	720
Olivové háje a sušené ovoce (zavlažované)	510
Olivové háje a sušené ovoce (bez zavlažování)	236
Vinice	490
Dočasné kultury (zavlažované)	356
Dočasné kultury (bez zavlažování)	76
Zahradnictví pod širým nebem	600
Zahradnictví ve sklenících	600
Trvalé pastviny	172/210

Zdroj: Programa de Desenvolvimento Rural continente 2007-2013¹⁹

¹⁹ Dostupné na: URL <http://www.gpp.pt/drural/pdr/Proder_Nov.07.pdf> [cit. 2010-03-01]

5.1.7 Španělsko – vybrané regiony

Španělský program rozvoje venkova (Marco nacional de desarrollo rural 2007-2013) je financován z EAFRD (50%) a z národních zdrojů (50%). Vzhledem k tomu, že každý region Španělska na úrovni NUTS2 má svůj regionální program, může se míra spolufinancování Evropskou unií v jednotlivých regionech lišit.

Většina z 19 španělských regionálních programů nabízí platby na hektar na celou škálu plodin pěstovaných v rámci ekologického zemědělství a také speciální podpory na ekologický chov dobytka. Zajímavým předpokladem pro získání podpory je nutnost prokázat, že 20% produkce je prodáváno jako bioprodukty. Některé programy, jako např. v regionu Andalucía, nabízí i platby pro včelaře (28,4 EUR/ha). Andalucía rovněž upřednostňuje farmáře praktikující ekologické hospodaření jako příjemce podpor v rámci opatření „Ochrana vzácných rostlinných druhů“.

Andalucía

Andalucía je příkladem velkého regionu s rozvinutým ekologickým zemědělstvím. Podporována je řada kultur, od vojtěšky, rýže, zahradních plodin, ořechů, ovocných a citrusových sadů po bavlnu (viz tabulka č. 9). Největší částky jsou určeny pro ekofarmáře, kteří pěstují rýži, hroznové víno nebo zahradní plodiny (600 EUR/ha) či mají zavlažované sady (588,6 EUR/ha). Nejnižší podporu obdrží zemědělci pěstující ořechy (123,1 EUR/ha). Podpora je totožná jak v období konverze, tak v samotném EZ.

Tab. 9. Platby na podporu ekologického zemědělství v regionu Andalucía (Španělsko)

Typ kultury	Platba (EUR/ha)
Vojtěška	183,7
Rýže, hroznové víno, zahradní plodiny	600
Ořechy	123,1
Zavlažované sady	588,6
Vinice	230,2
Bavlna	360,9
Citrusové sady	510,4
Trvalé travní porosty	183,7

Zdroj: IFOAM. *THE FUTURE OF ORGANIC FARMING IN EUROPE: How do European rural development Programmes support Organic Farming?*

Murcía

Region Murcía je naopak příkladem malého regionu, avšak rovněž s rozvinutým ekologickým hospodařením. Tento region si uvědomuje důležitou roli ekologického zemědělství pro jeho ekonomickou a sociální hodnotu a pozitivní dopad na rozvoj venkova obecně, a proto vyčlenil více jak polovinu prostředků rozpočtu určeného pro agroenvironmentální opatření právě na ekologické zemědělství. Murcía se specializuje na několik druhů produkce, čemuž jsou uzpůsobeny podporované typy kultur (tabulka č. 10). Nejvyšší platby jsou poskytovány na citrusy, zavlažované sady a hroznové víno (900 EUR/ha) v období konverze, tedy v prvních třech letech. Následující dva roky, kdy zemědělec hospodaří v samotném EZ, získává podporu 720 EUR/ha. Nejméně jsou podporovány travní porosty (90 EUR/ha v období konverze a 72 EUR/ha v EZ).

Tab. 10. Platby na podporu ekologického zemědělství v regionu Murcía (Španělsko)

Typ kultury	Období konverze (EUR/ha)	EZ (EUR/ha)
Citrusy, zavlažované sady, hroznové víno	900	720
Ořechy, nezavlažované sady	300	240
Vinice	700	560
Travní porosty	90	72
Olivy, rohovník	500	400

Zdroj: IFOAM. *THE FUTURE OF ORGANIC FARMING IN EUROPE: How do European rural development Programmes support Organic Farming?*

Castilla-La Mancha

Castilla-La Mancha, podobně jako ostatní španělské regiony, podporuje ekologické zemědělství v rámci agroenvironmentálních opatření tak, že dotace přizpůsobuje specifickým typům produkce. Platby jsou shodné v období konverze i v režimu EZ. Nejvíce je podporována produkce rýže (600 EUR/ha), citrusů a hroznového vína (555 EUR/ha). Nejnižší platby jsou určeny na produkci ořechů (249 EUR/ha). Další platby uvádí tabulka č. 11.

Tab. 11. Platby na podporu ekologického zemědělství v regionu Castilla-La Mancha (Španělsko)

Typ kultury	Platba (EUR/ha)
Rýže	600
Ořechy	249
Olivy	329
Sady	349/398
Hroznové víno	555
Citrusové sady	535
Vínice	291
Travní porosty	287

Zdroj: IFOAM. *THE FUTURE OF ORGANIC FARMING IN EUROPE: How do European rural development Programmes support Organic Farming?*

Region Castilla-La Mancha propojuje opatření programu rozvoje venkova zaměřená na ekologické zemědělství s regionálním strategickým akčním plánem rozvoje venkova a zemědělství. Dvanáct oblastí činností zdůrazňuje požadavek podpory dalšího rozvoje ekologického zemědělství – od povzbuzování ekologické produkce a strukturování ekologického zemědělského sektoru, přes zlepšování znalostí, informačních systémů a kontroly, po rozvoj zpracování a marketingu organické produkce.

5.1.8 Itálie – vybrané regiony

Politika rozvoje venkova je v Itálii koordinována národním strategickým plánem. Z něj vychází národní program, který se týká národní venkovské sítě, a 21 programů rozvoje venkova jednotlivých regionů a dvou autonomních oblastí. Program rozvoje venkova je z 50% spolufinancován Evropskou unií, zbylé prostředky pochází z národních zdrojů. Míra spolufinancování z EAFRD se může v jednotlivých regionech lišit.

Platby v rámci agroenvironmentálních opatření osy II jsou v období konverze vyšší než v režimu ekologického zemědělství. Ekologičtí zemědělci jsou v některých regionech podporováni též v rámci osy I prostřednictvím opatření „Podpora farmářů, kteří jsou zapojeni do programů kvality potravin“.

V Itálii dokonce od roku 2000 platí zákon, který stanovuje povinnost používat biopotraviny v jídelnách veřejných institucí, škol a nemocnic. Některé regiony národní legislativu doplňují ještě vlastními předpisy, a výrazně tak prosazují používání produktů

pocházejících z ekologického zemědělství (např. oblast Emilia Romagna, kde v mateřských školách a na prvním stupni základních škol musí být jídlo připravováno výhradně z biosurovin). Jiné regiony tuto myšlenku tolik nepodporují. Mezi jednotlivými regiony jsou tedy podstatné rozdíly.

Sicilia

Sicílie patří k největším regionům Itálie. Ekologické zemědělství je v regionu velmi rozvinuté – na Sicílii je největší výměra ekologicky obhospodařované půdy z celé Itálie. Podporováno je velké množství plodin, respektive jednotlivé typy kultur jsou diferencovány. Nejvyšší platby jsou určeny na podporu trvalých kultur – ovocné sady, citrusy a produkce hroznového vína. Nejnižší dotace dostávají zemědělci, kteří pěstují pícniny nevyužívané v živočišné výrobě, luštěniny a obilniny. Tabulka č. 12 uvádí kompletní přehled plateb na podporu EZ v období konverze i po něm.

Tab. 12. Platby na podporu ekologického zemědělství v regionu Sicilia (Itálie)

Typ kultury	Období konverze (EUR/ha)	EZ (EUR/ha)
Obilniny	220	200
Luštěniny	200	180
Pícniny	150	140
Pícniny s využitím v živočišné výrobě (2VDJ/ha)	370	340
Zahradní kultury	600	550
Léčivé aromatické rostliny	450	400
Citrusy	800	750
Mandle, ořechy, pistácie...	570	530
Ovocné sady	900	850
Hroznové víno	750	700
Olivy	590	530

Zdroj: Programma di Sviluppo Rurale Regione Sicilia 2007-2013²⁰

²⁰ Dostupné na:

URL <http://www.psr Sicilia.it/Allegati/Disposizioni_attuative_specifiche/disposizioni_attuative_mis214_sottomisura_1.pdf> [cit. 2010-03-01]

Liguria

Liguria je malý region na severozápadě Itálie. Ekologické zemědělství zde není tolik rozvinuté, ale dochází k jeho rozvoji. Na podporu ekologického hospodaření jsou kromě agroenvironmentálních opatření osy II PRV zaměřena i opatření osy I. Např. v rámci opatření „modernizace zemědělských podniků“ je jednou z priorit pro financování investic právě ekologické zemědělství se zaměřením na zahradnictví, mléčnou produkci a produkci masa a ovoce. U opatření „produkce kvality“ a „podpora informačních a propagačních aktivit skupin producentů v rámci programů kvality potravin“ jsou ekofarmáři oprávněnými žadateli podpor.

Nejvyšší platby na podporu ekologického zemědělství z AEO jsou poskytovány na sady (850 EUR/ha v období konverze, 700 EUR/ha během EZ). Vinice jsou v období konverze subvencovány nižší částkou (750 EUR/ha), ale v režimu ekologického zemědělství jsou dotovány stejnou částkou jako sady. Přehled dalších plateb je uveden v tabulce č. 13.

Tab. 13. Platby na podporu ekologického zemědělství v regionu Liguria (Itálie)

Typ kultury	Období konverze (EUR/ha)	EZ (EUR/ha)
Produkce semen, krmné plodiny	200	180
Olivy	680	555
Vinice	750	700
Sady	850	700
Travní porosty	180	170

Zdroj: IFOAM. *THE FUTURE OF ORGANIC FARMING IN EUROPE: How do European rural development Programmes support Organic Farming?*

Abruzzo

Abruzzo, ležící na východním pobřeží ve středu Itálie, patří ke středně velkým regionům. Podpory poskytované v regionu Abruzzo jsou podobné platbám, které získávají ekozemědělci v regionu Liguria, pouze jsou o něco nižší. Na sady a vinice je v období konverze vypláceno 700 EUR/ha (v regionu Liguria tuto částku získávají farmáři v režimu EZ) a během vlastního ekologického hospodaření 600 EUR/ha. Ostatní platby jsou popsány v příloze č. 1.

5.2 Komparace podpor rozvoje ekologického zemědělství

Podpory rozvoje ekologického zemědělství jsou porovnávány podle tří hlavních kritérií. Prvním z nich jsou zdroje financování těchto podpor, které se dělí na evropské a národní. Dále je provedena komparace plateb na podporu jednotlivých kultur. Nakonec jsou vybrané země porovnávány podle výměry zemědělské půdy, na níž je ekologické zemědělství uskutečňováno.

Důležitým indikátorem pro posouzení významnosti ekologického zemědělství v agrární politice dané země je alokace prostředků z EAFRD a státních rozpočtů na programy rozvoje venkova (tedy 2. pilíř SZP) a zejména v rámci tohoto pilíře (rozdělení mezi jednotlivé tematické osy). Na rozdíl od prvního pilíře, který je plně financován z fondů EU, vyžaduje druhý pilíř národní spolufinancování. Prvnímu pilíři je stále přikládána větší důležitost a připadá mu více finančních prostředků z Evropské unie než druhému pilíři (EU27: 77% 1. pilíř – 23% 2. pilíř). Pokud je porovnáván celkový rozpočet (fondy EU a národní zdroje), je tento poměr trochu příznivější (67% 1. pilíř – 33% 2. pilíř).

Tab. 14. Rozdělení finančních prostředků mezi pilíř I. a II. SZP (v %)

	Rozpočet EU		Rozpočet EU + národní zdroje	
	Pilíř I.	Pilíř II.	Pilíř I.	Pilíř II.
Česká republika	43%	53%	41%	59%
Slovenská republika	36%	54%	30%	70%
Rakousko	57%	43%	40%	60%
Německo	83%	17%	75%	25%
Švédsko	75%	25%	58%	42%
Portugalsko	57%	43%	51%	49%
Španělsko	72%	28%	57%	43%
Itálie	81%	19%	68%	32%
EU27	77%	23%	67%	33%

Zdroj: IFOAM. *THE FUTURE OF ORGANIC FARMING IN EUROPE: How do European rural development Programmes support Organic Farming*

Z tabulky č. 14 je patrné, že podle alokace prostředků z EAFRD je druhému pilíři přikládána největší váha na Slovensku, v České republice (přes 50%) a pak v Rakousku a Portugalsku (43%). Nejméně prostředků pocházejících z evropských zdrojů určených na

politiku rozvoje venkova je vynakládáno v Německu (17%) a Itálii (19%). Po zahrnutí kofinancování členskými státy si stále nejlépe vede 2. pilíř Slovenska (70%), následuje Rakousko (60%) a Česká republika (59%), naopak nejhůře si vede Německo (25%) a Itálie (32%).

Vztah mezi osou I, osou II a osou III v rámci programu rozvoje venkova je zachycen v tabulce č. 15. Členské státy se většinou více zaměřují na I. a II. osu („zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví“ a „zlepšování životního prostředí a krajiny“) - konkrétně na opatření zaměřená na poradenství a agroenvironmentální opatření. Pro podporu ekologického zemědělství jsou důležité zejména prostředky spadající pod osu II, jelikož ekologické hospodaření je ve většině států podporováno v rámci agroenvironmentálních opatření. Ve vybraných zemích na osu II připadá 34,9% – 73,7%, přičemž v Rakousku a ve Švédsku je „zlepšování životního prostředí a krajiny“ přisuzována největší váha. Nejméně prostředků na osu II připadá v Německu a v Itálii.

Tab. 15. Rozdělení rozpočtu Programu rozvoje venkova mezi jednotlivé osy (v %)

Členský stát	Osa I	Osa II	Osa III
Česká republika	22,5	55,5	17,0
Slovenská republika	32,1	51,0	13,8
Rakousko	14,1	73,7	6,6
Německo	28,0	41,4	24,9
Švédsko	15,5	70,4	8,2
Portugalsko	48,6	42,3	0,4
Španělsko	45,3	39,4	3,8
Itálie	38,2	44,7	8,7

Zdroj: IFOAM. *THE FUTURE OF ORGANIC FARMING IN EUROPE: How do European rural development Programmes support Organic Farming*

Již bylo zmíněno, že programy rozvoje venkova jsou financovány Evropskou unií a národními zdroji. U států, které jsou členěny na regiony mající svůj vlastní PRV, se národní zdroje dělí mezi státní prostředky a regionální prostředky. Míra spolufinancování Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova se ve vybraných zemích liší (viz tabulka č. 16). V Rakousku a Švédsku z evropských zdrojů pochází méně než 50% prostředků určených na PRV. Přesně polovinu financí z EAFRD získává Španělsko

a Itálie. Převážně evropskými prostředky je program rozvoje venkova financován v České republice, na Slovensku, v Portugalsku a Německu. Na Slovensku a v Portugalsku se míra spolufinancování liší ještě podle regionů. Regiony spadající pod cíl konvergence jsou z 80% financovány Evropskou unií, kdežto ostatní regiony jsou kofinancovány jen z 55%. Obdobné je to i v Německu, kde se však regiony dělí na staré federální státy (míra spolufinancování EU: 55%) a nové spolkové země, tzv. Länder (80%).

Tab. 16. Financování Programu rozvoje venkova v období 2007-2013 (v %)

Členský stát	Financování Programu rozvoje venkova	
	z EAFRD (%)	národní zdroje (%)
Česká republika	80	20
Slovenská republika *	80/55	20/45
Rakousko	48,56	51,44
Německo	80/55	20/45
Švédsko*	46,7	53,3
Portugalsko*	80/55	20/45
Španělsko	50	50
Itálie	50	50

pozn.: * financování osy II PRV

Zdroj: Programy rozvoje venkova vybraných zemí

Konkrétní výše rozpočtů programů rozvoje venkova ve vybraných zemích jsou uvedeny v tabulce č. 17. Pozornost je věnována zejména financování z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova. Necelá třetina rozpočtu tohoto fondu je věnována na německé, italské a španělské programy rozvoje venkova. Absolutní hodnoty rozpočtů EAFRD v jednotlivých státech a podíl těchto částek z celkového rozpočtu EAFRD slouží jako přehled o finančních prostředcích Evropské unie plynoucích na programy rozvoje venkova. Zajímavým ukazatelem o míře podpory politiky rozvoje venkova je výše subvencí z EAFRD na hektar zemědělské půdy. Nejvyšší platby získávají rakouští (1 201 EUR/ha) a portugalské zemědělství (1 054 EUR/ha) zemědělci. Průměrná výše subvencí v EU25 je 498 EUR/ha. Z toho plyne, že téměř všechny z vybraných zemí čerpají nadprůměrné podpory. Výjimkou je Španělsko (278 EUR/ha) a Německo (478 EUR/ha). Mezi státy jsou

tedy veliké rozdíly. Např. rakouští zemědělci dostávají více jak čtyřnásobně větší platby na hektar než španělští zemědělci.

Tab. 17. Rozpočty PRV 2007-2013 ve vybraných zemích

	Celkový rozpočet (mil. EUR)	Rozpočet z EAFRD (mil. EUR)	Podíl z EAFRD (%)	Prostředky z EAFRD na hektar (EUR/ha)
Česká republika	3 615,8	2 815,5	3,6	775
Slovenská republika	2 562,6	1 969,4	2,5	921
Rakousko	7 755,4	3 911,5	5	1 201
Německo	13 207,9	8 112,5	10,4	478
Švédsko	3 917,2	1 825,6	2,4	584
Portugalsko	4 444,0*	3 929,3	5,1	1 054
Španělsko	–	7 213,9	9,3	278
Itálie	16 604,7	8 292,0	10,7	632
EU25	–	77 662,8	100%	498

pozn.: * celkový rozpočet pro kontinentální Portugalsko; – nedostupné informace

Zdroj: ROWIŃSKI, J.: Rural Development Programme 2007-2013 - a few remarks²¹;
CAP in 27 EU member states²²

Co se týče samotných plateb určených na podporu ekologického hospodaření v rámci programu rozvoje venkova, nejvyšší subvence jsou vypláceny na trvalé kultury, zahradnictví a produkci ovoce a zeleniny, protože těchto surovin v biokvalitě je stále nedostatek. Tyto podpory se však v jednotlivých státech značně liší, a to nejen z hlediska výše plateb, ale především ve skladbě podporovaných kultur. Jejich komparace je tedy obtížná. Z tohoto důvodu je při porovnávání podpory konkrétních kultur ve vybraných zemích pozornost věnována zejména platbám na ornou půdu a travní porosty, protože ty jsou vypláceny téměř ve všech státech. Zmíněné kultury rovněž mají v evropském ekologickém zemědělství významné postavení. Zaujímají přes 80% ekologicky obhospodařované půdy v Evropě.

Z údajů v tabulce č. 18 je zřejmé, že podpora travních porostů ve vybraných zemích je velmi rozmanitá. V období 2004/2005 byly nejnižší platby vypláceny ekofarmářům

²¹URL <http://www.laei.lt/konf_070327/ppt/Rowinski.pdf> [cit. 2010-03-04]

²² URL <<http://www.rlg.nl/cap>> [cit. 2010-03-04]

v České republice (34 EUR/ha) a to jak v konverzi, tak i během EZ. Nejvyšší podpory v období konverze bylo možné dostat v Německu (až 300 EUR/ha) a ve vlastním EZ v Rakousku (251 EUR/ha). V roce 2007 mohli ekologičtí zemědělci v období konverze získat až 300 EUR/ha nebo také vůbec nic. V režimu ekologického zemědělství to bylo velmi podobné – platby se pohybovaly v rozmezí 0-287 EUR/ha. Ve většině států došlo k nárůstu plateb, ale zároveň se zvětšila diferenciace podpor, takže zemědělci nakonec mohli získat i méně než v předchozím období nebo dokonce vůbec nic. Jediným státem, kde je snížení podpory evidentní, je Rakousko.

Tab. 18. Porovnání podpor na trvalé travní porosty v období 2004/2005 a 2007

Členský stát (platby v EUR/ha)	2004/2005		2007	
	konverze	EZ	konverze	EZ
Česká republika	34	34	71	71
Slovenská republika	99	50	116,78	81,74
Rakousko	251	251	66-240	66-240
Německo	200-300	150-190	0-300	116-210
Švédsko	58	58	88,9	88,9
Portugalsko	210	157	172/210	172/210
Španělsko	117	117	0-287*	0-287*
Itálie	100-200	100-200	0-260*	0-280*

pozn.: * regionální odlišnosti v míře podpory – možná ještě větší kolísání (přehled regionů není kompletní)

Zdroj: IFOAM. *THE FUTURE OF ORGANIC FARMING IN EUROPE: How do European rural development Programmes support Organic Farming?*

Obdobné je to i s podporou orné půdy. V České republice a na Slovensku se platby ve sledovaném období zvýšily, v Rakousku naopak poklesly a ve zbylých státech se platby diferencovaly, takže farmáři mohli získat jak menší, tak větší částky. V letech 2004/2005 se podpory v období konverze pohybovaly v rozmezí 110-327 EUR/ha, v režimu ekologického zemědělství 75-327 EUR/ha. Mezi státy s nižšími platbami patřila Česká republika a Slovensko. Nejvyšší částky byly vypláceny rakouským farmářům. I v roce 2007 patřili rakouští farmáři mezi nejlépe dotované farmáře (285 EUR/ha v konverzi i EZ). Absolutně nejvyšší částku v období konverze mohli získat ekozemědělci v německém regionu Sasko (314 EUR/ha) a během ekologického zemědělství byly nejvyšší platby vypláceny zmíněným rakouským zemědělcům. Naopak v německém regionu Sársko

nebyly na podporu hospodaření na orné půdě v období konverze vypláceny žádné dotace a během EZ sárští zemědělci dostávali nejnižší dotace v Německu (116 EUR/ha). Vůbec nejnižší platby z porovnávaných zemí získaly ekofarmáři v některém z Italských regionů (96 EUR/ha). Přehled podpor ekologického zemědělství na orné půdě je zachycen v tabulce č. 19.

Tab. 19. Porovnání podpor na hospodaření na orné půdě v období 2004/2005 a 2007

	2004/2005		2007	
	konverze	EZ	konverze	EZ
Česká republika	110	100	155	155
Slovenská republika	150	75	185,4	129,79
Rakousko	327	327	285	285
Německo	150-260	120-190	0-314	116-210
Švédsko	151	151	144-244	144-244
Portugalsko	228	190	n. a.	n. a.
Španělsko	–	–	–	–
Itálie	150-200	100-200	96-200*	96-180*

pozn: * regionální odlišnosti v míře podpory – možná ještě větší kolísání (přehled regionů není kompletní)
n. a. nemožné aplikovat; – nedostupné informace

Zdroj: IFOAM. *THE FUTURE OF ORGANIC FARMING IN EUROPE: How do European rural development Programmes support Organic Farming?*

Podpora ekologického zemědělství sehrála důležitou roli při stimulaci růstu tohoto zemědělského sektoru. Rozdíly v podpoře mezi členskými státy a regiony však způsobily odlišnosti ve stupních rozvoje ekologického zemědělství. Mezi země s největší výměrou ekologicky obhospodařované půdy v Evropě v roce 2008 patřilo Španělsko, Itálie a Německo. Přestože Itálie v minulých letech měla v sektoru ekologického zemědělství vůdčí pozici, v období 2007/2008 se výměra půdy v EZ snížila o 12,9%. Ve stejném období vzrostla výměra půdního fondu v EZ ve Španělsku o neuvěřitelných 33,3%, a předčilo tak Itálii. Na celkové výměře zemědělské půdy EU27, na níž se hospodařilo ekologicky, se Španělsko podílelo 17%, Itálie 12,9% a Německo 11,7%. Celkem tyto tři státy představovaly přes 40% půdního fondu Evropské unie, který je v režimu EZ.

Pokud jsou země porovnávány podle podílu ekologicky obhospodařované půdy na celkové zemědělské půdě v rámci státu, nejlépe na tom v roce 2007 bylo Rakousko

(15,7%), Švédsko (9,9%), Itálie (8,9%) a Česká republika (8,3%). Nejmenší podíl půdy v EZ bylo ve Španělsku (3,2%), ale po obrovském rozvoji EZ v roce 2008 se toto číslo zvětšilo. Průměr EU27 byl 4,1%. Při srovnání ekologicky obhospodařovaného půdního fondu v roce 2005 a 2008 je zřejmý obrovský nárůst ve Španělsku, na Slovensku a ve Švédsku, kde se výměra ekologicky obhospodařované půdy zvýšila o více jak polovinu. Pokles byl zaznamenán v Itálii a činil 6,3%. Veškeré informace o stavu ekologicky obhospodařované půdy v roce 2005, 2007 a 2008 uvádí tabulka č. 20.

Tab. 20. Výměra zemědělské půdy v ekologickém zemědělství v roce 2008

Členský stát	ekologicky obhospodařovaná půda			nárůst (%)	
	1 000 ha, 2008	% z celkové eko. obhospodařované půdy EU27, 2008	% z celkové užití zemědělské půdy v jedn. státech, 2007	2008/2007	2008/2005
Česká republika	320	4,1	8,3	9,1	25,6
Slovenská republika	141	1,8	6,1	19,4	56,8
Rakousko	448	5,8	15,7	0,6	5,4
Německo	908	11,7	5,1	4,9	12,4
Švédsko	336	4,3	9,9	9,1	51
Portugalsko*	223	3	6,7	-	-
Španělsko	1 318	17	3,2	33,3	63,2
Itálie	1 002	12,9	8,9	-12,9	-6,3
EU25	7 608	98	-	7,4	20,6
EU27	7 765	100	4,1	7,4	-

pozn. * údaje roku 2007; – nedostupné informace

Zdroj: Eurostat. News Release. 30/2010.²³

Organická produkce pochází z plně konvertovaných oblastí, kde je již aplikován režim ekologického zemědělství. Plochy v období konverze jako procento celkové ekologicky obhospodařované půdy mohou být indikátorem potenciálního růstu ekologické produkce v nadcházejících letech. Mezi země s největším podílem ploch v období

²³ URL < http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/5-01032010-BP/EN/5-01032010-BP-EN.PDF >

[cit. 2010-13-03]

konverze v roce 2008 patřilo Španělsko (47,6%), Česká republika a Švédsko (přes 25%), Slovensko a Itálie (přibližně 20%). U těchto zemí tedy lze očekávat nárůst organické produkce v nejbližších letech. Grafické zobrazení podílu ploch v období konverze na celkovém půdním fondu EZ je uvedeno v příloze č. 3.

Tabulka č. 21 se zaměřuje na ornou půdu v režimu ekologického zemědělství. Kromě údajů o výměře orné půdy v EZ v roce 2008 uvádí i podíly kultur pěstovaných na orné půdě. Největší výměru ekologicky obhospodařované orné půdy měla Itálie (490,3 tisíc ha), nejmenší Česká republika. Přes 86% orné půdy EU27 bylo využito na pěstování obilnin a zelené píce. O zbylých 13,8% se dělila čerstvá zelenina, technické plodiny a ostatní kultury. Největší podíl obilnin na orné půdě mělo Portugalsko (74,7%). Nejmenší podíl obilnin byl ve Švédsku (33,5%) a na Slovensku (35,4%), ty však mají zase největší podíl zelené píce (přes 50%).

Tab. 21. Výměra orné půdy v režimu ekologického zemědělství v roce 2008

Členský stát	Orná půda v režimu EZ (1 000 ha)	Z toho (%)				
		obilniny	zelená píce	čerstvá zelenina	technické plodiny	ostatní
Česká republika	17,8	57,1	30,6	3	1,7	7,7
Slovenská republika	32,5	35,4	54,3	5,9	0,6	3,9
Rakousko	149,1	55,3	30,4	3,9	1,6	8,9
Německo	-	-	-	-	-	-
Švédsko	184,7	33,5	57,7	1,5	0,4	6,9
Portugalsko*	51,4	74,7	23,3	0,1	1,9	0
Španělsko**	230,6	54,6	29	3,6	3,2	9,6
Itálie	430,3	45,8	39,1	3,2	6,2	5,7
EU27	2 195,4	44,1	42,1	3,7	3,5	6,6

pozn. * údaje roku 2007; ** včetně půdy v období konverze; – nedostupné informace

Zdroj: Eurostat. News Release. 30/2010.²⁴

²⁴ URL < http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/5-01032010-BP/EN/5-01032010-BP-EN.PDF >

[cit. 2010-13-03]

6 ZÁVĚR

Ekologické zemědělství je segmentem agrárního sektoru, který je na vzestupu. Každoročně narůstá výměra ekologicky obhospodařované půdy nejen v Evropě, ale na celém světě. V roce 2007 ekologicky hospodařilo přes 1,2 milionu zemědělců na 32,2 milionech ha zemědělských ploch. Přibližně 24% z této plochy bylo v Evropě.

Dynamický rozvoj ekologického zemědělství v Evropské unii odstartoval v 90. letech, kdy se tento druh environmentálně šetrného hospodaření stal součástí Společné zemědělské politiky. Změna orientace SZP souvisí jednak s projevením negativních dopadů doposud podporovaného intenzivního hospodaření, a jednak s vlnou „zemědělského environmentalismu“, kdy se veřejnost začala zajímat o podmínky produkce potravin ve Společenství a průmyslové zemědělství vnímala negativně. Tyto skutečnosti se promítly do reformního procesu SZP a součástí reformu se stala i podpora hospodaření šetrného k životnímu prostředí a podpora rozvoje venkova.

MacSharryho reforma, přijatá v roce 1992, zavedla řadu environmentálních akčních programů a podporovala proenvironmentální opatření, mezi která patří právě ekologické zemědělství. Agenda 2000 z roku 1999 pozornost zaměřila na politiku rozvoje venkova a péči o životní prostředí. Součástí zemědělské politiky se tak stal druhý pilíř, kterým je politika rozvoje venkova. Agenda také usilovala o vytvoření tzv. evropského modelu zemědělství, jehož záměrem bylo vytvoření multifunkčního, konkurenceschopného zemědělského sektoru, který by mohl čelit světovému trhu bez nadměrných subvencí. Fischlerova reforma z roku 2003 dále posílila politiku rozvoje venkova, tím že vytvořila speciální fond pro rozvoj venkova (EAFRD) a zavedla další opatření v rámci podpory venkovského rozvoje.

Proměny Společné zemědělské politiky se odrazily též v jejím financování. Měnila se celková výše výdajů na SZP i jejich struktura. Reformní proces nakonec vedl ke snížení podílu výdajů na SZP na celkovém rozpočtu EU. V současné době se procento rozpočtu vydané na zemědělskou politiku pohybuje nad hranicí 40%. Stále je to velká část evropského rozpočtu a Evropská unie by ji chtěla v budoucnu ještě snížit. Na podporu rozvoje venkova připadá necelá čtvrtina výdajů SZP.

Ekologické zemědělství v Evropské unii je ošetřeno právními normami EU. Kromě evropské legislativy vztahující se k ekologickému zemědělství musí ekologičtí zemědělci

dodržovat také obecně platná pravidla pro zemědělskou produkci a zpracování zemědělských produktů. Členské státy mohou vydat rovněž své vlastní zákony ošetřující ekologickou produkci, ty však musí být v souladu s evropskou legislativou.

Ekologické hospodaření je podporováno v rámci druhého pilíře Společné zemědělské politiky, kterým je politika rozvoje venkova. Evropská unie sice má společnou politiku rozvoje venkova, ale vzhledem k tomu, že je financována nejen z centrálního rozpočtu EU, ale částečně i ze státních a regionálních rozpočtů jednotlivých členských států EU, na jejím řízení se do jisté míry podílejí členské státy a regiony. Každý stát vypracovává Program rozvoje venkova, a to buď na národní úrovni, nebo jako soubor regionálních programů. V tomto programu státy stanoví, jaké prostředky budou vynaloženy na jednotlivá opatření v aktuálním programovacím období. Prostřednictvím PRV jsou čerpány dotace z EAFRD. Státy rovněž vytvářejí Akční plány pro rozvoj ekologického zemědělství. Jednotlivé postupy a opatření směřující k povzbuzení rozvoje EZ jsou sjednoceny v Evropském akčním plánu pro rozvoj ekologického zemědělství. Cílem tohoto plánu je zlepšit povědomí o ekologickém zemědělství, posílit výzkum, zlepšit normy ošetřující EZ a podnítit veřejnou podporu prostřednictvím rozvoje venkova.

Nejdůležitějšími opatřeními v programech rozvoje venkova, která mají přímý dopad na rozvoj ekologického zemědělství, jsou agroenvironmentální opatření. Tato opatření spadají pod osu II PRV „zlepšování životního prostředí a krajiny“. Jejich součástí je podopatření ekologické zemědělství, prostřednictvím kterého mohou ekologičtí zemědělci získat dotace na podporu hospodaření na orné půdě, pěstování trvalých kultur, zeleniny, bylin a travních porostů. V některých státech je ekologické zemědělství podporováno též pomocí dalších opatření Programu rozvoje venkova. V rámci některých opatření byla zavedena též zvýhodněná bonifikace pro ekozemědělce, pomocí které se ekologicky hospodařícím zemědělcům připočítávají body navíc, a jejich šance získat dotaci se tak zvyšuje.

Kromě těchto podpor mohou ekologičtí zemědělci čerpat též prostředky z prvního pilíře SZP prostřednictvím přímých plateb a opatření na podporu cen. Ekofarmáři tedy mají nárok jednak na dotace určené pro všechny zemědělce, a jednak na prostředky určené přímo na ekologické zemědělství. Pro úspěšný rozvoj EZ jsou důležité nejen podpory na ekologicky obhospodařovanou plochu, ale i jiná ekonomická opatření. Těmi mohou být podpory přímé (např. investiční dotace, nižší daňové zatížení pro ekologické zemědělství,

levnější půjčky atd.) i podpory nepřímé (zdanění nebo uplatnění systému kvót na vstupy, poplatky atd.).

Agroenvironmentální opatření jsou nejdůležitějším nástrojem, kterým SZP podporuje ekologické zemědělství. Jedná se převážně o přímou finanční podporu farmářů, která je plošně založená. V současné době všech 27 členských států EU poskytuje nějakou formu podpory ekologického zemědělství, zejména podporu finanční. Avšak sazby plateb, nároky a podmínky pro získání těchto plateb se mezi jednotlivými státy značně liší.

Analyzovány byly podpory v následujících zemích: Česká republika, Slovensko, Rakousko, Německo, Švédsko, Portugalsko, Španělsko, Itálie. Polovina vybraných států má jeden Program rozvoje venkova pro celou zemi. Německo, Španělsko a Itálie vytvořily regionální programy rozvoje venkova. Portugalsko je příkladem státu, který zvolil jeden PRV pro kontinentální Portugalsko a regionální programy pro ostrovní regiony. PRV jsou financovány z evropských i národních zdrojů. Míra spolufinancování Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova se ve vybraných zemích liší. V Rakousku a Švédsku z evropských zdrojů pochází méně než 50% prostředků určených na PRV. Přesně polovinu financí z EAFRD získává Španělsko a Itálie. Převážně evropskými prostředky je program rozvoje venkova financován v České republice, na Slovensku, v Portugalsku a Německu. Míru podpory politiky rozvoje venkova lze porovnávat také podle výše subvencí z EAFRD na hektar zemědělské půdy. Průměrná výše subvencí v EU25 je 498 EUR/ha. Mezi jednotlivými státy jsou však veliké rozdíly. Rakouští zemědělci získávající 1 201 EUR/ha mají více jak čtyřnásobně vyšší platby na hektar než španělští zemědělci (278 EUR/ha).

Platby zaměřené přímo na podporu rozvoje ekologického zemědělství v rámci AEO se v jednotlivých zemích a regionech liší v závislosti na pěstované kultuře. Trvalé kultury jsou obvykle podporovány nejvíce a trvalé travní porosty nejméně. Výše subvence se může lišit také v období konverze a v režimu EZ. Např. většina francouzských regionů nabízí podporu pouze v období konverze. Jiné státy rozlišují úroveň podpory v období konverze a ve vlastním hospodaření, kdy podpora v období konverze je obvykle vyšší (většina regionů Německa, Španělska a Itálie, Irsko a některé francouzské regiony). Další skupina států výši podpor nerozlišuje a vyplácí dotace ve stejné výši (např. ČR, Švédsko, Finsko, Rakousko). Poskytování plateb se liší i v době trvání podpory – státy mohou vyplácet dotace bez časového omezení, nebo mohou finanční podporu omezit na období pěti let.

Podpora travních porostů ve vybraných zemích se v období 2004/2005 pohybovala v rozmezí 34 – 300 EUR/ha v období konverze a 34 – 251 EUR/ha během EZ. Nejnižší platby byly vypláceny ekofarmářům v České republice. Nejvyšší podpory v období konverze získávali ekofarmáři v Německu (až 300 EUR/ha) a ve vlastním EZ v Rakousku (251 EUR/ha). V roce 2007 mohli ekologičtí zemědělci v období konverze opět získat až 300 EUR/ha nebo také vůbec nic. V režimu ekologického zemědělství se platby pohybovaly v rozmezí 0-287 EUR/ha. Ve většině států došlo k nárůstu podpor. Diferenciace plateb se však zvětšila, takže zemědělci nakonec mohli získat i méně než v předchozím období nebo dokonce vůbec nic.

Velmi podobná je i podpora hospodaření na orné půdě. V letech 2004/2005 se podpory v období konverze pohybovaly v rozmezí 110-327 EUR/ha, v režimu ekologického zemědělství 75-327 EUR/ha. Nižší platby byly vypláceny českým a slovenským farmářům, naopak Rakousko bylo zemí s nejvyššími platbami. I v roce 2007 patřili rakouští farmáři mezi nejlépe dotované farmáře (285 EUR/ha v konverzi i EZ). Nejvyšší platby v období konverze mohli získat ekologičtí zemědělci v německém regionu Sasko (314 EUR/ha). Naopak v německém Sársku nebyly na v období konverze vypláceny žádné podpory. Ve sledovaném období se platby v České republice a na Slovensku zvýšily, v Rakousku naopak poklesly a ve zbylých státech se platby diferencovaly, takže farmáři mohli získat jak menší, tak větší částky.

Podpora ekologického zemědělství sehrála důležitou roli při stimulaci růstu tohoto zemědělského sektoru. Rozdíly v podpoře mezi členskými státy a regiony však způsobily odlišnosti ve stupních rozvoje ekologického zemědělství. Mezi země s největší výměrou ekologicky obhospodařované půdy v Evropě v roce 2008 patřilo Španělsko, Itálie a Německo. Tyto tři státy dohromady tvořily přes 40% půdního fondu EU27 v režimu EZ. Největší nárůst ekologicky obhospodařovaných ploch v období 2005-2008 byl zaznamenán ve Španělsku (+63,2%), na Slovensku (+56,8%) a ve Švédsku (+51%). Oproti tomu výměra italského půdního fondu v EZ ve stejném období poklesla o 6,3%. Pokud jsou země porovnávány podle podílu ekologicky obhospodařované půdy na celkové zemědělské půdě v rámci státu, nejlépe na tom v roce 2007 bylo Rakousko (15,7%), Švédsko (9,9%), Itálie (8,9%) a ČR (8,3%).

Lze tedy konstatovat, že finanční podpory ekologického zemědělství stimulují rozvoj organického sektoru a patří ke klíčovým faktorům rozvoje ekologického zemědělství. Nejsou však jediným důvodem, proč se tato forma hospodaření rozrůstá. Neméně důležitou roli hraje též poptávka po biopotravinách a bioproduktech. Má-li být povzbuzován rozvoj organického trhu, je nezbytné, aby byla opatření stimulující nabídku produktů EZ doplněna vhodnými opatřeními, která se zaměřují na zvyšování poptávky po ekologické produkci. Podpora růstu poptávky je nejčastěji prováděna pomocí komunikačních nástrojů a propagačních aktivit. Rovněž legislativní zakotvení ekologického hospodaření utváří podmínky pro rozvoj EZ. Mezi další podpůrná opatření, která přispívají k růstu organického sektoru, patří výzkum ekologického zemědělství, finanční i instituční podpora certifikačních a kontrolních orgánů a v neposlední řadě také poradenství pro ekozemědělce.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Odborná literatura:

1. *Akční plán České republiky pro rozvoj ekologického zemědělství v ČR do roku 2010*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2004. 16 s.
2. BALDWIN R. - WYPLOSZ, CH.: *Ekonomie evropské integrace*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. 478 s. ISBN 978-80-247-1807-1.
3. BAŠEK, V. – KRAUS, J.: *Mezinárodní srovnání vybraných ukazatelů zemědělských podniků*. Praha: ÚZEI, 2009. 89 s. ISBN 978-80-86671-67-3.
4. CINI, M.: *European Union Politics*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press, 2007. 496 s. ISBN 978-0-19-928195-4.
5. ČERNÁ, M., et al.: *Agroenvironmentální opatření České republiky 2007-2013*. Praha: MŽP, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR; MZe, 2007. 28 s.
6. FIALA, P. – PITROVÁ, M.: *Evropská unie*. 2. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2009. 803 s. ISBN 987-80-7325-180-2.
7. SCHMID, O., et al.: *Organic Action Plans - Development, implementation and evaluation: A resource manual for the organic food and farming sector*. Frick; Brussels: FiBL and IFOAM EU Group, 2008. 105 s. ISBN 978-3-03736-022-4.
8. *Souhrnný rozpočet Evropské Unie pro rozpočtový rok 2008: Číselné údaje*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2008. ISBN 92-790-7880-4.
9. *Souhrnný rozpočet Evropské Unie pro rozpočtový rok 2009: Číselné údaje*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2009. ISBN 92-791-0662-0.
10. ŠARAPATKA, B. – URBAN, J., et al.: *Ekologické zemědělství v praxi*, Šumperk: PRO-BIO, 2006. 502 s. ISBN 978-80-903583-0-0.
11. ŠARAPATKA, B. – ZÍDEK, T.: *Šetrné formy zemědělského hospodaření v krajině a agroenvironmentální programy*. Praha: Mze ČR, 2005. 34 s. ISBN 80-7084-493-0.
12. MAXOVÁ, L.: *Vliv dotační politiky na rozvoj ekologického zemědělství v ČR*. Praha, 2008. 56 s. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta.
13. WILLER, H. – YUSSEFI, M.: *The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2008*. IFOAM Bonn; FiBL Frick, 2008. ISBN IFOAM 978-3-934055-99-5. ISBN FiBL 978-3-03736-014-9.

Legislativa EU a ČR:

14. NAŘÍZENÍ KOMISE (ES) č. 889/2008 ze dne 5. září 2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů, pokud jde o ekologickou produkci, označování a kontrolu
15. NAŘÍZENÍ KOMISE (ES) č. 1235/2008 ze dne 8. prosince 2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007, pokud jde o opatření pro dovoz ekologických produktů ze třetích zemí
16. NAŘÍZENÍ RADY (EHS) č. 2092/91 ze dne 24. června 1991 o ekologickém zemědělství a k němu se vztahující označování zemědělských produktů a potravin
17. NAŘÍZENÍ RADY (ES) Č 1698/2005 ze dne 20. září 2005 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV)
18. NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 834/2007 ze dne 28. června o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91
19. Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, v platném znění

Programy rozvoje venkova:

20. *Marco nacional de desarrollo rural 2007-2013* [online]. Madrid: Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino, 2009. 225 s. [cit. 2010-03-01]. Dostupné z WWW: <http://www.mapa.es/desarrollo/pags/programacion/marco_nacional/MARCO%20NACIONAL%20nov2009.pdf>.
21. *ÖPUL 2007* [online]. Wien: Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft, 2007. 78 s. [cit. 2010-03-01]. Dostupné z WWW: <<http://land.lebensministerium.at/article/articleview/62457/1/21409/>>.
22. *Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013* [online]. Bratislava: Ministerstvo pôdohospodárstva SR, 2007. 234 s. [cit. 2010-03-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.apa.sk/index.php?start&navID=132>>.
23. *Program rozvoje venkova ČR na období 2007 – 2013*, Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2007. 324 s.
24. *Programa de Desenvolvimento Rural continente 2007-2013* [online]. Lisboa: Ministério da Agricultura do Desenvolvimento Rural e das Pescas, 2007. 424 s. [cit. 2010-03-01]. Dostupné z WWW: <http://www.gpp.pt/drural/pdr/Proder_Nov.07.pdf>.

25. *Programma di Sviluppo Rurale Regione Sicilia 2007-2013* [online]. Regione Siciliana: Assessorato Agricoltura e Foreste, 2007. 44 s. [cit. 2010-03-01]. Dostupné z WWW: <http://www.psr Sicilia.it/Allegati/Disposizioni_attuative_specifiche/disposizioni_attuative_mis214_sottomisura_1.pdf>.
26. *Programma di Sviluppo Rurale Regione Abruzzo 2007 – 2013* [online]. Regione Abruzzo: Assessorato all' Agricoltura, 2007. 496 s. [cit. 2010-03-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.reterurale.it/flex/cm/pages/ServeBLOB.php/L/IT/IDPagina/309>>.
27. *Rural Development Programme for Sweden – the period 2007-2013* [online]. Stockholm: The Swedish Ministry of Agriculture, 2008. 344 s. [cit. 2010-03-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/08/27/27/ee703769.pdf>>

Elektronické zdroje:

28. *Bio Obchod, informační měsíčník pro prodejny biopotravin v České republice* [online]. Green marketing, únor 2009. [cit. 2009-11-28]. Dostupné z WWW: <http://www.greenmarketing.cz/docs/archiv/BioObchod_022009.PDF>.
29. *EAFRD regional programmes 2007-13: “An opportunity to be realised?”* [online]. PURPLE network, 2006. [cit. 2010-03-01]. Dostupné z WWW: <http://www.purple-eu.org/Documents/policy%20documents/PURPLE_EAFRD_programme_5_Jul_2006.pdf>.
30. *Ekologické zemědělství: Příručka pro zájmové skupiny, zemědělce, zpracovatele a distributory* [online]. Evropská komise. [cit. 2009-12-19]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/agriculture/organic/files/download-information/information-material/stakeholder_brochure_cs.pdf>.
31. *European Action Plan for Organic Food and Farming* [online]. Brussels: Commission of the European Communities, 2004. [cit. 2009-11-28]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/agriculture/organic/files/eu-policy/action-plan/working_doc_en.pdf>.
32. FISCHLER, F.: *The impact of CAP reform* [online]. Brussels: European Commission, 2004. [cit. 2009-12-19]. Dostupné z WWW: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/04/311&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>>

33. Opatření ve prospěch rakouského zemědělství a lesního hospodářství v roce 2010 (podle § 9 rakouského Zemědělského zákona). *BULLETIN ÚZEI* [online]. 2009, 9/2009, [cit. 2010-01-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.uzei.cz/left-menu/publikacni-cinnost/bulletin-uzei/2009/bu0909.pdf>>.
34. *Organic Agriculture Worldwide: Key results from 'The World of Organic Agriculture 2009'* [online]. FiBL; IFOAM, 2009. [cit. 2009-11-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.organic-world.net/fileadmin/documents/yearbook/2009/global-organic-statistics-notes.pdf>>.
35. Organic farming: Organic area up by 21% in the EU between 2005 and 2008. *Eurostat. News release* [online]. 2010, 30/2010. [cit. 2010-13-03]. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/5-01032010-BP/EN/5-01032010-BP-EN.PDF>.
36. POHL, A.: *The future of Organic Farming in Europe: How do European rural development Programmes support Organic Farming?* [online]. IFOAM EU Group, 2009. [cit. 2010-02-02]. Dostupné z WWW: <http://www.ifoam.org/about_ifoam/around_world/eu_group_new/positions/Others_II/final-RD_study_7.1_web.pdf>.
37. ROHNER-THIELEN, E.: Area under organic farming increased by 7.4% between 2007 and 2008 in the EU-27. *Eurostat. Statistics in focus : Agriculture and fisheries* [online]. 2010, 10/2010. [cit. 2010-03-13]. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-10-010/EN/KS-SF-10-010-EN.PDF>.
38. ROWIŃSKI, J.: Rural Development Programme 2007-2013 - a few remarks. In *Influence of EU support on structural changes in agricultural food sector* [online]. Vilnius, Lithuania, 27-28 March 2007. [cit. 2010-03-04]. Dostupné z WWW: <http://www.laei.lt/konf_070327/ppt/Rowinski.pdf>.
39. *Společná zemědělská politika* [online]. Evropská komise. [cit. 2009-11-21]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/agriculture/publi/capexplained/cap_cs.pdf>.
40. The Common Agricultural Policy explained [online]. European Commission, 2004. [cit. 2009-11-20]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/agriculture/publi/capexplained/cap_en.pdf>.
41. Vývoj ekologického zemědělství v zemích střední a východní Evropy v letech 1997 až 2004. *BULLETIN VÚZE* [online]. 2007, 4/2007, [cit. 2010-01-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.uzei.cz/left-menu/publikacni-cinnost/bulletin-uzei/2007/bu0704.pdf>>.

42. ŽUFAN, P.: *Ekologické zemědělství České republiky v kontextu Společné zemědělské politiky Evropské unie (regionálně – geografická analýza)* [online]. Brno, 2007. 148 s. Dizertační práce. Masarykova univerzita v Brně. [cit. 2009-11-28]. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/54814/prif_d/DISERTACE_ZUFAN_PETR.pdf>.

Internetové stránky:

43. Agronavigátor – ekologické zemědělství (ÚZEI) <http://www.agronavigator.cz/ekozem/>
44. Bundesministerium für Ernährung,
Landwirtschaft und Verbraucherschutz <http://www.bmelv.de/>
45. CAP in 27 EU member states:
Implementation and visions of CAP <http://www.rlg.nl/cap/>
46. EUROSTAT (European Commission) <http://ec.europa.eu/eurostat/>
47. FiBL <http://www.fibl.org/>
48. IFOAM <http://www.ifoam.org/>
49. Ministerstvo zemědělství ČR <http://www.mze.cz/>
50. Oficiální portál Evropské unie <http://europa.eu/>
51. Organic eprints <http://orgprints.org/>
52. Organic farming (EU) <http://www.organic-farming.europa.eu/>
53. Organic Europe <http://www.organic-europe.net/>
54. Organic World:
Global organic farming statistics and news <http://www.organic-world.net/>
55. Ústav zemědělské ekonomiky a informací <http://www.uzei.cz/>

PŘÍLOHY

Seznam příloh

Příloha 1:

Platby na podporu ekologického zemědělství v regionu Abruzzo (Itálie)

Příloha 2:

Finanční limity spolufinancování z EAFRD na jednotlivé osy PRV

Příloha 3:

Podíl ploch v období konverze na celkové ekologicky obhospodařované půdě (plně konvertované i v konverzi) v roce 2008

Příloha 1**Platby na podporu ekologického zemědělství v regionu Abruzzo (Itálie)**

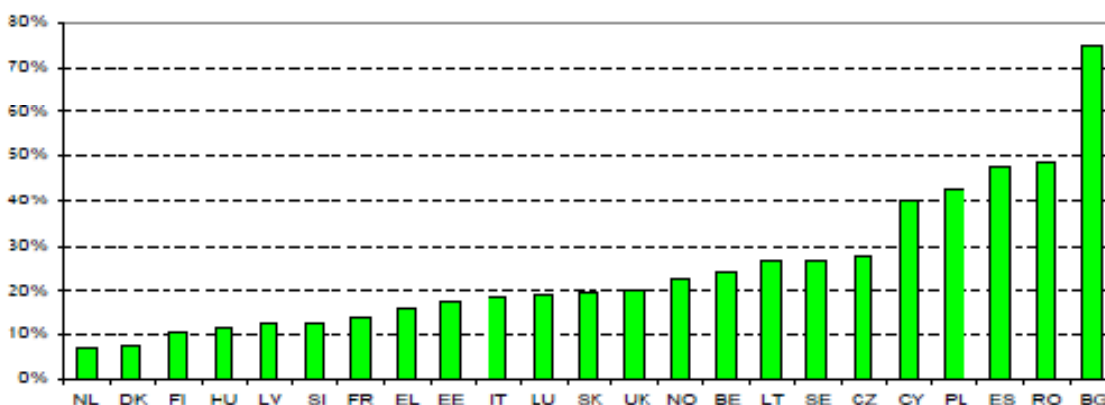
Typ kultury	Období konverze (EUR/ha)	EZ (EUR/ha)
Obilniny, semena	180	150
Brambory, řepa, zelenina	500	400
Krmné plodiny	120	100
Sady, vinice	700	600
Olivy	600	500

Zdroj: Programma di Sviluppo Rurale 2007 – 2013 Regione Abruzzo²⁵

Příloha 2**Finanční limity spolufinancování z EAFRD na jednotlivé osy PRV**

	Minimální finanční limity na jednotlivé osy	Maximální finanční limity na jednotlivé osy
Osa I	10%	75%
Osa II	25%	80%
Osa III	10%	75%
Osa IV	V průměru 2,5% (5% na konci období)	80%

Zdroj: PURPLE network. *EAFRD regional programmes 2007-13: "An opportunity to be realised?"*. 2006.²⁶

Příloha 3**Podíl ploch v období konverze na celkové ekologicky obhospodařované půdě (plně konvertované i v konverzi) v roce 2008**

Zdroj: Eurostat. Statistics in focus. Agriculture and fisheries. 10/2010²⁷

²⁵ Dostupné na:

URL <<http://www.reterurale.it/flex/cm/pages/ServeBLOB.php/L/IT/IDPagina/309>> [cit. 2010-03-01]

²⁶ Dostupné na:

URL <http://www.purple-eu.org/Documents/policy%20documents/PURPLE_EAFRD_programme_5_Jul_2006.pdf> [cit. 2010-03-01]

²⁷ Dostupné na:

URL <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-10-010/EN/KS-SF-10-010-EN.PDF> [cit. 2010-13-03]